

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Fikir Sanat ve Edebiyat Dergisi

KAFKAOKUR*

AYLIK EDEBİYAT DERGİSİ · SAYI 21 · YIL 4 · KASIM 2017 · 8 TL

*...ben edebiyattan ibaretim.

Eskiden hep gideken
alsam anı,
Bilmestim ota-
lıktıym.

Eskiden
anı,
Bilmestim ota-
lıktıym.

1914
1914-17

KAFKAOKUR
Fikir, Sanat ve Edebiyat Dergisi
"...ben edebiyattan ibaretim."
Franz Kafka

Aylık Edebiyat Dergisi
Sayı 21 - Kasım 2017 - 8 TL
www.kafkaokur.com
❶ **kafkaokur**
❷ **kafkaokur**
❸ **kafkaokurdergi**

İmtiyaz Sahibi
Gökhan Demir
Yayın Yönetmeni
Gökhan Demir
gokhan@kafkaokur.com
Editör
Merve Özdoğru
merve@kafkaokur.com
Sanat Yönetmeni
Rabia Genç
rabia@kafkaokur.com
Kapak Resmi
Tülay Palaz
tulay@kafkaokur.com
Arka Kapak Resmi
Rabia Genç
Yayın Danışmanı
Baran Güzel
baran@kafkaokur.com
İllüstrasyonlar
Tülay Palaz
Filiz İrem Özbaş
Eren Caner Polat
Tayfun Yağcı
Eriscan Türk
İletişim
e-posta: okurtemsilcisi@kafkaokur.com
Online Satış
kafkadukkan.com
bilgi@kafkadukkan.com
telefon: +90 530 727 15 23

ISSN
2148-6824
Yayın Türü
Yerel, Süreli Yayın
Baskı
İmak Ofset Basım Yayın
Tic. ve San. Ltd. Şti.
Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok.
No:1 Yenibosna, İstanbul
Tel: 444 62 18
Matbaa Sertifika No: 12351
Dağıtım
DPP: (212) 622 22 22
©Her hakkı saklıdır
Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve illüstrasyonlar elektronik ortamlar da dâhil olmak üzere yazılı izin olmaksızın kullanılamaz.

Ben yürümeye başlayınca denizlerin üstünde
Karalarda koşanlar durup bana baktılar.
Ben de gittim
Sığınacağım adaları birer birer batırdım.

Ya hayat cüret edenlere bir ceza vermiyorsa?
Böyle bir ilahi mahalle adaleti yoksa ya?
Adalet bizim mahallemizden ibaret değilse?

Yıllarca aynı hatta kanat çırpın bu yaşlı martı
artık son seferlerini yapıyor,
ilk defa boğazın ortasında bir simit parçasına değil
manzaraya bakıyordu.

Elbette, başa döneceksem eğer, değiştirmek isterdim kimi şeyleri.
Yağmur sonrası açan gökkuşaklarının rengini değiştirmek isterdim.
Her yağmur sonrası, farklı renk tonlarında gökkuşakları açardı mesela.

Arada mesafelerin olması için plazalar, gri bloklar gerekmiyor.
İnsanoğlu; penceresinin ardında, kilitli kapısının merceğinin
ardında güvende, kendisi için kalıyor.

4
10
12
14
16
18
19
20
22
24
26
28
30
31
32
34
37
38
40
42
43
44
46
48
51

- 4 **Özdemir Asaf** Haydar Ergülen
- 10 **Gürültüde Cüret Etmek** Ece Temelkuran, Deneme
- 12 **Büyük Yapıtlar Sözlüğü** Kemal Varol, İnceleme
- 14 **Balkondan Uçan Buda** İshag Uygur Eskiciyan, Öykü
- 16 **İçselleştiremediklerim** Mustafa Silici, Deneme
- 18 **SIZI** Bahri Butimar, Şiir
- 19 **Vaveyla** Nazlı Başaran, Şiir
- 20 **Olur Bazen Öyle** Ezgi Ayvalı, Anlatı
- 22 **Beyaz Yakalı** Eray Yasin Işık, Öykü
- 24 **Köydeki Pencерem** Sumru Uzun, Anı
- 26 **Mustafa Kemal ATATÜRK** Alıntı
- 28 **Ahde Vefa: İlk Kadın Yazarlar...** Nur Kıpçak, İnceleme
- 30 **Kırmızı Yokluk** Merve Öz dolap, Anlatı
- 31 **Hiç** Atılay Aşkaroğlu, Anlatı
- 32 **Yüce İnsan** Cansu Cindoruk, Anlatı
- 34 **Beni Güzel Anlat** Baran Güzel, Öykü Dizisi
- 37 **Kendime Ait Bir Oda** Esra Pulak, Aforizma
- 38 **Elmalı Kurabiye** Nihan Özkoçak, Anlatı
- 40 **İyi Bir Komşu Gözetip Kollayan Mıdır?** M. Didem Türemen, Deneme
- 42 **Bu Askerlik Bitmiştir** Melik Tahir Şaştım, Diyalog
- 43 **Yazmak Üzerine** Pasajlar
- 44 **Özdemir Asaf** Gökçe Kocaman, Kolaj
- 46 **Bir İntikamın Anatomisi: Oldboy** Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır, Film İnceleme
- 48 **Güney Kore Sineması...** Doğukan Adıgüzel, Sinema
- 51 **Sil Baştan** Eriscan Türk, Film Alıntısı

ÖZDEMİR ASAF

Haydar Ergülen

“UZUN ANLAM”LARIN ŞAİRİ

“Bir kelimeye
Bin anlam yüklediğim zaman
Sana sesleneceğim.”

Ceyhan Yapar

“YALNIZLIK PAYLAŞILMAZ” AMA...

Türkçenin ‘tuhaf’ şairlerinden. Hangisi değil ki diyebilirsiniz. Ya da bu mevzuya kafayı fazla takmayabilirsiniz. Bence ikincisi.

Kendisinden sonraki kuşaklardan kimi şairler tarafından ‘Asaf’ diye anılır. Sanki şiir ‘Asaf’ta gizlidir.

Bu yazıyı, becerebilseydim baştan başa aforizmalarla kurmak isterdim. Tıpkı onun gibi. Hayır, onun gibi olamazdı. Onu yazdığım için bir ‘jest’ olsun diye.

‘Jest’: Bazen şiiri jesttir bir şairin, bazen kendisi. Özdemir Asaf şiiriyle birlikte ‘jest’ olan şairlerden. Çünkü şiiri yaşamına, öyküleri şiirine, aforizmaları düşüncelerine karışmıştır.

Özdemir Asaf, şairlerden, şair loncasından çok, okurlarının şairi olarak üste çıkmıştır. Üste çıkmak: Çok okunmuştur, çok hatırlanmıştır, hiç unutulmamıştır, kuşaktan kuşağa bir miras olarak aktarılmış, kuşaklar arasında âdeta bir sevgi bağı oluşturmuş, yeni okurlar bulmuş ve neredeyse ‘arafa bir yıldız’ ya da ‘yalnız bir yıldız’ olarak varlık kazanmıştır.

Lonca dışından bir şair. Başka şairlerin fazla ilgilenmediği bir şiirle bağımsızlığını da ilan etmiş diyebiliriz. Bugün ‘loncanın merkezi’ndeki şairler kadar, hatta onlardan da fazla okunuyor.

Loncadan Ece Ayhan’a göre, Özdemir Asaf “Bebek’in en büyük şairidir!” Küçükbebek’te yaşayıp “Şimdi” adlı meyhanesine ‘acımasızca’ bir gönderme yapar Ece Ayhan. Cemal Süreya ise her zamanki gibi bir iyilik, iyi bir yan bulma arzusundadır: “Bütün okurları birbirine benzer; şiir sevmeyenler, yalnız onun şiirinden tat alırlar, sofraya beğenisini görselleştirmişlerdir, kış turizminin bağınaz müşterileridir.” der demesine ama sonra da

başka bir yerden daha olumlu bir şeyler yakalayıp söylemeye çalışır: “Acele ve beklenmedik bir dışa dönüklük, utangaç bir adamın birdenbire çadır tiyatrosunda en güldürücü roller üstlenme çabası. Bence özgün olamadı, ayrıklığın tatlarını yaşadı. Daha sonraki kitaplarında bu çizgide rahatlamasını bildi.”

Özdemir Asaf’ın okunması bugüne mahsus değil yalnızca. Nâzım Hikmet’in hâla ‘çekinerek’ okunduğu dönemlerde de Özdemir Asaf okunurdu. Turgut Uyar’ın esamesinin okunmadığı yıllar. Edip Cansever biraz okunurdu, Ece Ayhan meraklıları tarafından okunurdu, ‘fan’ları vardı, bir ‘Ece Ayhan Kulübü’ vardı bile denilebilir. Cemal Süreya’nın daha çok okunmayı beklediği ve istediği yıllar. Hasan Hüseyin Korkmazgil 70’lerde en çok okunan şairlerin başında gelirdi ama bu dönemselsel bir okumaydı biraz da.

Her zaman okunan birkaç şairden biri oldu Özdemir Asaf. Diğerleri Atilla İlhan ve bazen açık bazen gizli olarak Ahmed Arif. Lonca dışından da ‘iki şair adı söyle’ deyince bazen ilk bazen ikinci, ama mutlaka akla ve dile gelen Ümit Yaşar Oğuzcan.

Özdemir Asaf’ın siyasi bakımdan ya da dünya görüşü açısından bariz bir tarafı vardı elbet ama bariz bir taraftarlığı olmadığı için yalnızlığın paylaşılmasından daha kolay oldu Özdemir Asaf şiirinin paylaşılması. Kim bilir belki de ‘yalnızlık paylaşılmaz/ Özdemir Asaf şiiri paylaşılır’ demek istemiştik bize.

OKURUNUN ŞAİRİ

İtiraf saati: Gençken pek Özdemir Asaf okumazdım. Birkaç şiirini bilirdim ve üniversitede öğrenciyken de, Özdemir Asaf okuyanların başka şair okumadıkları gibi bir gözlemim, biraz da izlenimim vardı. Yanlış da sayılmazdı bu.

1976-81 arası ODTÜ’de okudum, okul okuryazar bir öğrenci kitlesine sahip olmasına karşın, şiir yine de az okunurdu. Yukarıda da söz ettim. Nâzım Hikmet okunurdu en çok, Attila İlhan, Ahmed Arif, Hasan Hüseyin Korkmazgil, bir de Özdemir Asaf.

Ben de bu şairleri ve başka şairleri okuyordum. Okulda edebiyat günlerine şairler çağırıyorduk, Can Yücel’den Hilmi Yavuz’a, Afşar Timuçin’e...

Galiba bir tepki olarak okumuyordum Asaf’ı. Çünkü onu okuyanlar başka şair okumuyordu. Belki bir de poetik olmaktan çok, politik olarak Nâzım Hikmet’i. Ben de devrimci olmakla birlikte, şiiri de çok sevdiğim ve okuduğum için açıkcası buna biraz bozuluyordum. Elinde Özdemir Asaf kitabı gördüğüm, genellikle de çok okunduğu, uzun zamandır okunduğu ve evden eve, elden ele belki de gezerek, dolaşarak okunduğu için: eski, yıpranmış bir kitap oluyordu bu, bir arkadaş’a, ‘başka hangi şairleri sevdiğini, okuduğunu’ soruyordum. Aldığım yanıt genellikle değişmiyordu. Nâzım’ı okuyorlardı biraz da, Özdemir Asaf’tan sonra başka şairleri okumayı da denemişlerdi ama pek sarmamıştı açıkcası. O yüzden de başka şair okumuyorlardı pek! Kimdi unuttum, Özdemir Asaf şiiri için “onun şiirini okurunun yüzüyle çözmeli” diyordu, yani okurunun gözüyle görmeli diyordu bir bakıma da.

Özdemir Asaf şiirinin böyle bir yanı vardı, var. Bense bugün olduğu gibi o zaman da, “yüz şair okunsun, bin şiir açsın!” kafasında olduğum için, tek şair okumak, bana şiir okumak gibi geliyordu, yine öyle geliyor, tepki olarak sanırım Asaf okumuyordum. Okumuştum okumasına da yeniden okumak içimden gelmiyordu, belki de kendimi engelliyordum.

Sonra anladım ki, bazı şairler kendilerine özel okur yaratırlar ve o okur yalnızca o şairi okur, yani kendi şiirini. Bu benim benimsediğim bir okuma tarzı değildir ama sonra bunun yalnızca Özdemir Asaf’a özgü olmadığını da anladım. Ahmed Arif’in okurlarının çoğu için de böyle sanıyorum. Bir de günümüzde Nilgün Marmara ve Didem Madak için de benzer bir durum söz konusu. Yalnızca bu şairleri okuyan bir okur grubu var.

İtiraf ettim, itirazım yok. Şiir böyle de okunabilir, okunsun. Yeter ki.

DÜNYA KAÇTI ŞİİRİME!

Hayli uzun, tabii gerekli miydi, tartışılır, bir girizgâh ve şerhten sonra, şiirine bakmaya geldi sıra. Yalnızca benim bakışım değil tabii. Behçet Necatigil’den Cemal Süreya’ya şairlerin nasıl baktığına da bakalım.

Özdemir Asaf Cumhuriyet’le yaşıtı, 1923 doğumlu. İlk şiirini 1940’ta yayımlıyor, 17 yaşında. *Servetifünun-Uyanış* dergisinde. İlhan Berk de yayımlamıştı, bir sahafta bulduğum dergide gerçek adı yazıyordu, Emrullah adıyla yayımlamıştı, dergiyi alıp ona armağan etmiştim. Sonra da kendime biraz gülüp biraz kızmıştım. Adama unuttuğu bir şiirini, kullanmadığı adını ve belki de istemediği bir dergiyi sanki marifetmiş gibi hatırlattım, üstüne üstlük bir de armağan ettim diye!

Bu arada başka bir kaynaktan da ilk şiirinin değil, ilk yazısının 1940’ta değil 1939’da *Servetifünun* dergisinde çıktığı yazıyor. Özellikle 1950’den sonra yazdığı şiirler dikkat çekiyor. ‘Özel bir dil’ kullanıyor. Bu ‘özel dil’ onu ‘özel bir şair’ kılıyor hiç kuşkusuz. İlk kitabı *Dünya Kaçtı Gözüme* (1955), onun şiirinin farklılığını da, daha adından başlayarak duyuran bir ‘çıkış’ sayılabilir. Aynı yıl *Yuvarlak Masa Yayınları*’nı kuruyor, daha önce kurmuş olduğu *Sanat Basımevi*’nde de kendi kitaplarının basısını yapacaktır. 1952’den sonra yayımladığı, yani bir anlamda kendince ‘olgun’ bulduğu şiirlerini alır *Dünya Kaçtı Gözüme* kitabına. Bu ilk kitapta çok bilinen şiirleri vardır: “Yakın”, “Biz”, “Telaş”, “Altıncı Gün”, “Jüri”, “Masa”, “Macera” v.b... Benim Türk şiirinde en sevdiğim şiirlerden, doğal olarak Özdemir Asaf şiirleri içinde de en sevdiğim şiir olan “Macera” şiirini sizin de okumanızı isterim:

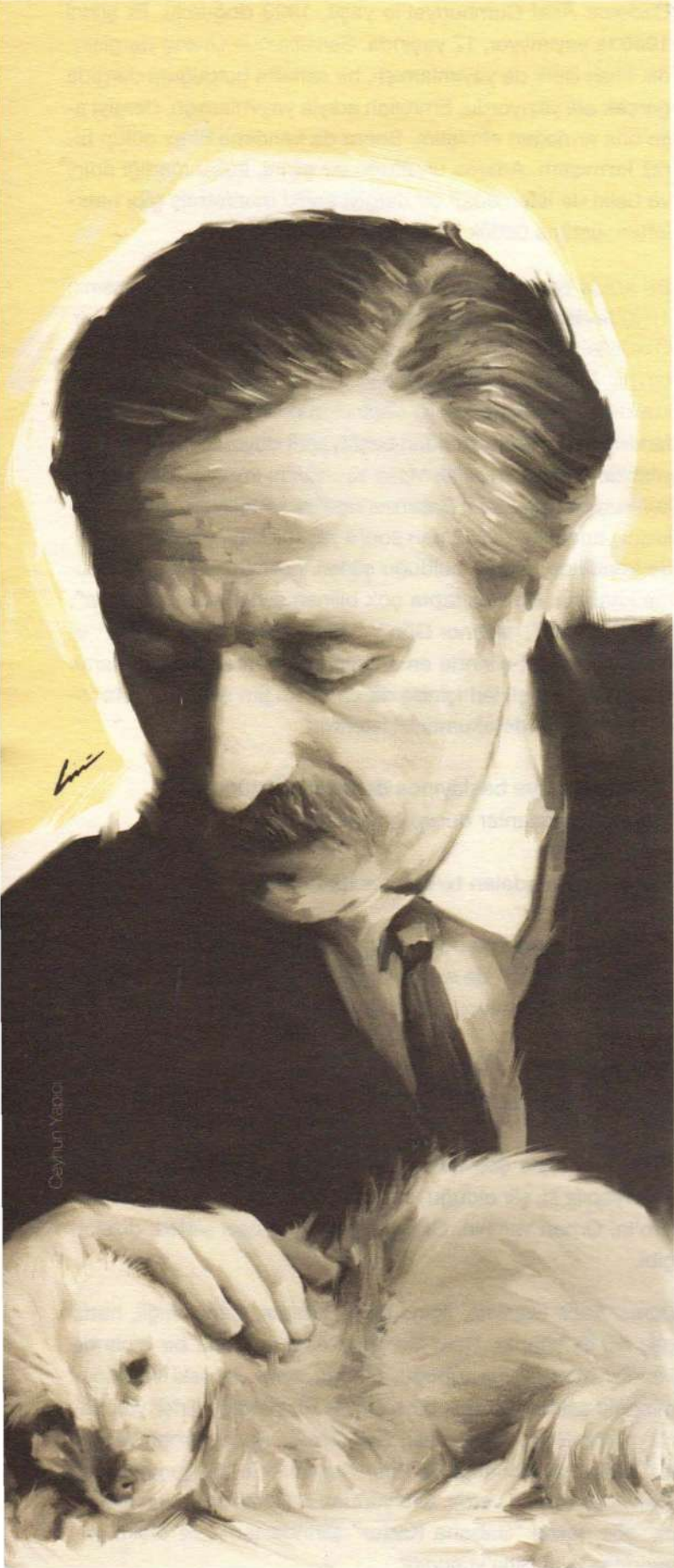
**“Ben yürümeye başlayınca denizlerin üstünde
Karalarda koşanlar durup bana baktılar.
Ben de gittim
Sığınacağım adaları birer birer batırdım.”**

Kendi yaşamımla da bağ kurarım bu şiirin özellikle son iki dizesiyle. O yüzden de ayrıca severim. En bilinen şiiri, sanırım adı o kadar bilinmiyor, “Jüri” de ilk kitabında:

**“Bütün renkler aynı hızla kirleniyordu
Birinciliği beyaza verdiler.”**

Bazı şiirler öyle çok tanınır, ezberlenir, kullanılır, orda burda alıntı yapılır ki, şiir olduğu unutulur. Bu dizeler gibi, Ahmet Haşim’in, Orhan Veli’nin, Cemal Süreya’nın bazı şiirleri, dizeleri gibi.

Dünya Kaçtı Gözüme, ilginç bir ilk kitaptır. Genç değil, hatta geç bir ilk kitaptır. Hem Özdemir Asaf’ın güçlü bir biçimde kendisi olmaya yüz tuttuğu, olduğu, hem de eski ve dönemindeki şairlerden açık bir biçimde etkilendiği şiirler yan yana yer alır. Behçet Necatigil, Ziya Osman Saba, Orhan Veli etkisi hissedilir. Necatigil ve Edip Cansever’le ‘devre arkadaş’ olmasının etkileri vardır. Öte yandan bu kitaptaki uzun şiirlerde, söz gelimi “Sabaha Kadar” şiirinde tema ve biçim yönünden Cahit Sıtkı’yı andırır:

“Saadet o kadar lazım ki yaşayana;
 Billahi can verir uğrunda insan.
 Hem o kadar boş ki mesud olmak,
 Gün yüzü görmeden ölenlerin arkasından.”
 Nâzım Hikmet’ten de “360 Derece” şiirinde etkilendiği görülür:
 “Dünyanın nüfusu ikiye bölünüyor
 Yarı sen oluyorsun yarı ben”,
 dizeleriyle, Nâzım Hikmet’in
 “Bir elmanın yarı sen yarı ben
 ikimiz
 bir elmanın yarı biz
 yarı şu koskoca dünya”
 dizeleri arasında bir benzerlik söz konusudur.

Uzun şiirleri ise, daha sonraki dönemde yayımladığı şiir kitaplarında da görülecektir bu, tipik Özdemir Asaf şiirlerine benzemez. Hayli sarkan, gereksiz uzatmalarla dolu şiirlerdir bunlar. Kısaldaki çarpıcılık, yoğunluk, zekâ, ironi yoktur uzun şiirlerinde. Kitaptaki “Korku” şiirinden bir bölüm:

*“Aldanacaksan sevgilerinde, saf sevgilerinde
 İnsanların yalancı gururlarına...
 Kalacaksan parlak sözlerin etkisinde,
 Kelimelerinle onlara kapılacaksan,
 Yaşama!”*

Hiç Özdemir Asaf şiiri gibi durmuyor değil mi? Daha çok, internette dolaşan, maalesef Can Yücel şiiri diye takdim edilen “Başaracaksın, başarmalısın!” türü şiirleri andırıyor.

ETKİLENEN ETKİLER!

Tuhaf bir bağlantı gibi gelebilir ama, bir şair başka şairlerden ne kadar etkilenirse, çok ve farklı şairlerden demek istiyorum, etkileme oranı da o denli yüksek olur. Bu benim düşüncem. Hemen örnek verebileceğim en iyi isim de Cemal Süreya. Pek çok şairden etkilenmiş bir şair olarak gerek kendi döneminden gerek sonraki kuşaklardan pek çok şairi etkilediğini biliyoruz. Aynı Cemal Süreya’nın ‘portre-şiir’lerinde, ki onlar da kısacık, bazıları dörtlük şeklinde şiirlerdir, Özdemir Asaf’tan etkilenmiş olduğunu düşünüyorum. Türk şiirinde ya da portre yazımında eşsiz bir örnek olan, hatta Türk karikatüründe bile diyebiliriz, Neyzen Tevfik “Portre”sini okuyalım:

“Bütün metroların ve santimlerin,
 Bütün kiloların ve gramların,
 Bütün rakıların
 Ürktüğü adam.”
 Harika değil mi?

Şimdi de Cemal Süreya’nın Edip Cansever’in ölümünün ardından yazdığı şiire bakalım:

“Yeşil ipek gömleğinin yakası
Büyük zamana düşer.

...

Her şeyin fazlası zararlıdır ya,
Fazla şiirden öldü Edip Cansever.”

Yalnızca Cemal Süreya’yı değil, elbette başta şiir okurlarını, ama daha sonra da özellikle 90’lı yıllarda yaygınlaşan, gelişen ve iyi verimler ortaya koyan ‘ironi şiiri’ni de etkilemiştir Özdemir Asaf. Her zaman kaynağından ve doğrudan bir etki olmasa da bu, dolaylı olarak başka şairler üzerinden yeni kuşaklara uzanmayı bilmiştir.

BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ...

“Düşüncenin temel alındığı bir şiir”, “yaşamını dolduran davranışları soyutlaştırarak bir düşünme planına yükseltmek”, “çekişmeli, oyunlu bir mantık düzeni”, “düşündürücü şiir”... Özdemir Asaf şiiri sürekli olarak felsefe-mantık- düşünce ekseninde değerlendirilmiştir.

Bir yanıyla da ‘varoluşçu’ bir şiir sayılır: Varlık-yokluk problem neredeyse tüm şiirinin (ve aforizmalarının) tema ve içeriğini oluşturur. Oluşturmuştur. ‘Birey’ olarak ele aldığı insanın zekâsını, estetik bilincini, yaşamı alaya alışı, sevinç ve umutlarını kısa şiirlere dönüştürürken insan üzerine de düşünmüş ve düşündürmüştür. ‘Bütün bir hayat’ kavramı şiirde de kılavuzu olmuştur denebilir. *Servetifünün*’da yayımladığı “Şiir kitapları ve şiir” başlıklı yazısı, şiirdeki ‘yoğunluk’ anlayışının da açıklamasıdır:

“Şair o ikişer dörder satırlık anlarıyla bize bütün bir hayatı çizebilir.” der.

Benim yukarıya da aldığım “Macera” şiirinden tutun da pek çok başka şiirine dek, ‘şair’ yani ‘Asaf’, ‘o ikişer dörder satırlık anlarıyla’, en çok da onlarla bize ‘bütün bir hayatı çizebilir’, çizmiştir. Belki de özel bir okurunun olması ve çok olması, insanların da bir şiirde, üstelik küçücük bir şiirde bütün bir hayatı bulma isteğidir. Neden olmasın? Türkçeyi de aslına uygun olarak yazdığı, ses uyumuna göre dizdiği şiirlerinden birinde “Gidenek”te de bulamasa da aradığı budur: Bütün bir hayat ve bütün bir insan:

“Biz istemeden vermeyorsunuz,
Temiz alışlarımızı bozarcasına.

...

Siz verince biz almıyoruz,
Temiz verişlerinizi bozarcasına.

...

Sonra ölçüler arıyoruz.
Ölçüler, insancasına.”

YALNIZCA ‘SÖZ’E Mİ DAYALI?

Özdemir Asaf şiiri ilk bakışta, ilk okuyuşta ‘söze dayalı’ bir şiir gibi görünür. Denir ki: Şiiri söze dayalı olduğu için, sözün kıymetini bilir ve tasarruflu kullanır. Belki şiirden genellikle anlaşılan ve anlaşılmak istenen şey de bu olduğu için, yani ‘şiir bir şeyi az ve öz söyleme sanatı’ diye ‘öz’lü bir biçimde tanımladığı için, Asaf’ın şiiri daha çok ve her kuşaktan okur bulmuştur. Mümkündür.

Söze dayalı dedikleri şiirler, bana kalırsa, uzun şiirlerdir. Eksiilttiği, ve söze değil, öze varmak istediği şiirlerdir kısa şiirleri, Özdemir Asaf şiiri dediğimiz şiirler. İşte ‘düşüncede zaman zaman gündelik, yalın, halk felsefesinden, bilgeliğinden yararlanırken’ diye tanımlanan şeyle, ‘bazen ters bazen düz mantığa oturttuğu’ biçiminde tanımlanan şey, bu şiirlerdir.

‘Seyrek söz, sıkı şiir’ de diyebiliriz buna. Zaten en büyük başarısı da az sözcükle, seyrek sözle oluşturduğu kısacık, bazen iki, bazen dört, bazen de tek dize kadar kısa olan şiirlerindeki yoğunluk nedeniyle çok uzun şeyler anlatıyor gibi görünmesidir. Bu yoğunluk ve sıkılık nedeniyle de şiir çoklu ve katmanlı bir okumaya açılır. Bıkıp usanmadan yıllarca o kısacık şiirlerin okunmasına, bunlara doyulamamasına bakılırsa Özdemir Asaf adeta bir sır fısıldıyor da, okur da her defasında o gizi çökmeye kendini biraz daha yakın hissediyor olmalı.

Öte yandan ‘biçimiyle az, içeriğiyle öz’ olarak da adlandırılacak bir durumdur bu: Bir büyük şiirden daha fazlasını verme arzusu. Bu arzu ‘bütün bir hayat’ı kuşatmak biçiminde tezahür eder Özdemir Asaf şiirinde.

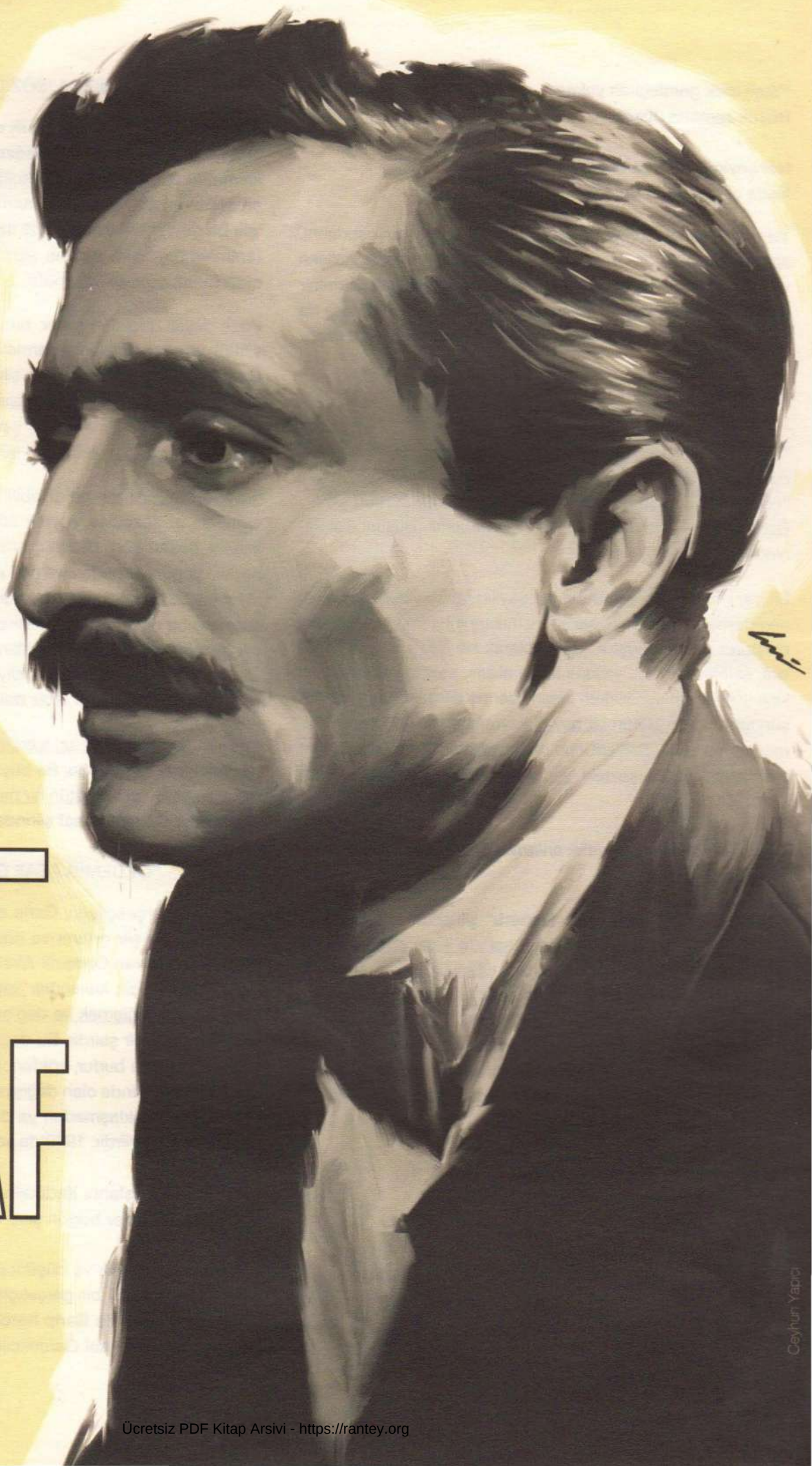
“ÖZDEMİR ASAF GERÇEKÇİLİĞİ”

Toplumcu Gerçekçilerin, Garip devamacılarının ve 2. Yenicilerin yazdığı bir şiir ortamı ve döneminde, bağımsız, kendine özgü bir şiir kuran Özdemir Asaf da, bir anlamda Tanpınar’ın Yahya Kemal için kullandığı ‘imtidad’ kavramıyla, yani ‘devam ederek değişmek ve değişerek devam etmek’le açıklayabileceğimiz bir şairdir. Bu değişimler, tabii ‘imtidad’ kavramının da anlamı budur, köktenci, temelli değişimler olmayıp, bir devamlılık içinde olan değişimlerdir, ki Asaf şiiri de, kaynağından çok uzaklaşmadan ya da onu reddetmeden değişerek sürmüş bir şiirdir. 1949’da yaptığı bir konuşmada

“zamanın duyularını ifadedden kaçınan ve pembe tüllü rüyalarda gezinenler bugün şiire bir şey getiremezler”

diyen Asaf, duyarlık ve düşünce dengesine yerleşen şiiriyle, yine kendine özgü bir gerçekçilik geliştirir. “1940 toplumcu gerçekçi anlayışı ile Garip hareketi arasında kendine açtığı bu yol” Özdemir Asaf Gerçekçiliğine götürür bizi.

ÖZ- DE- MİR- ASAF

Ceyhan Yabici

Bu anlayışa ilişkin bir başka saptama da, onun 'Toplumcu Bi-reyci' bir düşünceyi var ettiği yolundadır. Asaf'a göre, 'sen'in 'ben'den önce gelmesi, tüm olguların 'sen'e dayalı olması, 'sen'in bir bakıma yaşamın genel adı, kavramı olması böyle bir adlandırmaya da yol açabilir.

Fakat bana kalırsa, burada 'toplumcu' olmaktan, 'sen'in 'ben' karşısında adeta toplumcu bir içerik kazanmasından çok başka bir şey söz konusudur. Bu şey de aslında, Özdemir Asaf şiirinin içeriğini de belirleyen, şiirleri kısaltan, az ve öz olmasına yol açan şeydir. Tasavvuftur. Hikmet geleneğidir.

ASAF'IN HİKMETİ

Tasavvuf, Asaf şiirinde kendini en çok 'ben'in 'sen'le ilişkisinde gösterir. "**Baştan Başa Sen**" şiirinde söz gelimi. Şiirinin hikmetle olan akrabalığı, bazen de aforizmaları olan 'etika'larında karşımıza çıkar. "**Hikmetli eda**", bu şiir için yapılan en uygun tanımlardan biridir. Bir gelenek olarak yararlandığı tasavvuf, onun şiir aracılığıyla dünyayı, hayatı, insanı yorumlama ve bir tür 'ahlakçı şiir' kurmasında etkili olur. Ben'in sen'de erimesi, kaybolması, yok olup iki insanın bütünleşmesi gibi vahdetivücudu çağrıştıran dizeleri vardır. Bunu da çoğu zaman bir münzevi, bir derviş sıfatında yapar. Bazen de karşımıza bir 'ahlak filozofu' çıkar.

Necatigil'le benzer duyarlılıklarının kaynağında da, Mehmet Kaplan'ın "**hikmetli eda**" dediği bu tavır yatar. Öte yandan bu 'eda'da mistik, ilahi olmaktan çok, dünyevi bir oluş vardır. Özdemir Asaf şiirinin özelliklerinden olan, "**ölümle yaşam arasındaki süreç içinde, insanın çıkmazları, yalnızlığı ve iletişimsizliği**", "**amaç haline getirdiği birçok şeyi ararken hayatın hızla elimizden kayıp gidişi**", "**hırslarımızın, öfkelerimizin, özlem ve sevinçlerimizin 'Ben' lerimizdeki konumu**", bütün bunlar da bir bakıma tasavvufun konuları değil midir? Öyleyse Asaf'ın şiiri için "**zaman zaman Yunus, Mevlâna felsefesi aracılığıyla varlık sorgulanır, hiçliğe varılır**" saptaması da şaşırtıcı değildir.

"ANLAM FIRINI"

Özdemir Asaf'ın bunca çok sevilmesi ve 'şiir okuru'nun yanı sıra, özellikle de sayısı hayli yüksek 'yalnız Asaf okur'lar tarafından okunmasının bir nedeni de, ondaki 'anlam' kaygısı olabilir.

Türk şiirinde belki varlık-yokluk sorunu üzerinde çok durduğundan, Özdemir Asaf şiirinde anlam yoğun ve sürekli bir arayış, bir yolculuktur. "**Kalmak Türküsü**" şiirinde bu arayışı belirtir:

**"Bir anlam fırını içinde piştik
Anlamlı güzeli sever gibiyiz"** der.

Şiirin her zaman bir görüşü yansıtmayı, bir iletisinin olması düşüncesi de, şiirde anlama verdiği önemi gösterir.

Şiirde sözcüğü aza indirmeyi de "**bir kelime bin anlam**" olarak açıklar ki, belki bizim ilk haikularımız da Asaf'ın kıpkısa şiirleridir.

Özdeyişleri, aforizmaları, 'etika'ları ve şiirinin özdeyişçi yapısı da, hiç kuşkusuz daha 'anlamlı' bir şiir yazmasına yol açmış, anlamı adeta şiirin tekniği, özü, teması kadar önemli ve vazgeçilmez saymıştır.

Şiir hakkındaki görüşlerinden biri şöyledir:

"Şiir yüzyılın sonuna doğru büyük olayları topluma bildiren gazete başlıkları gibi ve o kadar olacak, inanıyorum. Zelzele oldu gibi. Savaş patladı gibi. Savaş bitti gibi."

Bir başka yerde de

"Dediklerim doğru değil, yalın!"

deyişi hep anlamla ilişkilidir.

"Ben uzun anlamları severim"

sözü de onundur ki, kısacık şiirlerin bunca uzun ve uzun zamandır okunması da, 'uzun anlam'ların herkes tarafından ve çok sevildiğini gösterir.

"LAVİNİA" BİR ÖZDEMİR ASAF ŞİİRİ MİDİR?

Şarkısı sanırım şiirinden fazla bilinen ünlü şiiri Lavinia:

**"Sana gitme demeyeceğim.
Üşüyorsun ceketimi al.
Günün en güzel saatleri bunlar.
Yanımda kal."**

dizeleriyle başlayan ve 'platonik bir aşkın mahsulü' olduğu söylenen bu şiir, bana kalırsa Özdemir Asaf'a en uzak şiirlerindendir.

Tıpkı Orhan Veli'nin "**Anlatamıyorum**" (Moro Romantico) şiiri gibi. O şiir de Orhan Veli şiirinin çok dışındadır.

Doğrusu hem bu iki şiir de bu iki şair için fazla 'romantik', 'duygusal' ve 'gözüyaşlı'dır, hem de yazdıkları şiirle uzak-yakın ilgisi yoktur. Sanki ikisi de bu şiirleriyle, kavuşamayacaklarını bildikleri 'sevgili'leri için birer 'yabancılaştırma efekti'ni devreye sokmuşlardır diye düşünüyorum.

GÜRÜLTÜDE CÜRET ETMEK

Ece Temelkuran

Gürültüde bozulmaya başladığını duymadığımız bir makine dil. Bizim dilimiz şimdi yanlış çalışan bir makine. “Örgüt” sözcüğünü atıyorsun içine, “yasa dışı” sıfatını çıkarıyor. “Cüretkâr” sözcüğü koyuyorsun içine, “poz” sözcüğünü fırlatıyor. Cüretkâr olan ancak poz olabilirmiş gibi. Türkçede pozdan başka bir şeye cüret edemezmiş gibi. Cüret edersek bu ancak poz olabilirmiş, gerçek olamazmış gibi. Oysa yazmalılardı okullarımızın duvarlarına:

“Cüret ediniz! Korkmayınız, cüret ediniz!”

Cüret, terbiyesiz şey. Bizim yanlış eğitilmiş kulaklarımıza öyle geliyor sesi. Cüret, hemen eteklerimizi, öte berimizi toplayıp düğmelerimizi ilikleyip yanından kaçmamız, yan yana bile görünmememiz gereken şey. Cüret, uzaktan parmakla gösterip aramızda dedikodusunu yaptığımız bir şey. Böylesi daha güvenli, böylesi bize huzur veriyor. Biz buradayız; cüret eden orada, uzakta. Biz yan yanayız, birbirimize benziyoruz, bunda huzur buluyoruz; cüret eden anlaşılmamış bir şaka gibi havada asılı. Onu orada bırakalım da görsün gününü. Hayat onu cezalandıracak nasılsa, nasıl da eminiz.

Cüret ediniz, çünkü düşünmeye, söylemeye, yaratmaya, sevmeye, yaşamaya da cüret edilir. Kimse gibi olmamaya cüret edilir. Ancak böyle genişler hayatın sınırı, sınır diye bize gösterdikleri o çizgi.

Ve şöyle düşünmek gerekir:

Ya hayat cüret edenlere bir ceza vermiyorsa? Böyle bir ilahi mahalle adaleti yoksa ya? Adalet bizim mahallemizden ibaret değilse?

Cüret etmenin cezası iki tane. Birincisi yalnız yürümek. Ne var ki bunda! Yürüdükçe öğreniyor insan. Nerede yazmıştım acaba? “Hayat bir düşmek kalkmak bilgisidir.” Yalnız da yürüsen, beraber de.

İkincisi ve daha önemlisi “Yapabilirim” diye ortaya atılıp sıradan, sürüden ayrıldığın ne varsa onu iyi yapmak mecburiyetidir. Bu daha zor. Ama “Yapabilir miyim?” diye düşünmekle

olacak iş değil. O korkunç sorudur, cevabı da yoktur. Yapmaya başlamaya cüret et önce. Sonra da elinde bir kırbaç, kendi sırtını kırbaçlaya kırbaçlaya yürü, devam et. Çünkü bir kere sıradan ayrılınca geri dönebilecek bir yer yok. Artık cüret ettiğini yapmaktan başka gidecek yolun da yok. Ceza ise bak işte, bundan kork. Ama gülümseyerek kork. Ağzına bir alaycı gülümseme as, öyle kork. “Ne yapaydım?” de kendi kendine, “Sırada, sürüde mi kalaydım!” Soru işaretiyle bitmez bu cümle, onu da bil. Cümle, o alaycı, kırk gülümseme ile biter ve sonra bir kırbaç daha!

Sonra cüret eden bir yoldaş bul kendine. Bunu yapmazsan o kırbaç seni öldürür. Arkadaşlar, kendini cezalandırdığın kırbaacı bazen elinden alıp sonra da oturup yaralara beraber bakıp gülmek için değil midir? Kimse kimseyi iyileştirmez, sadece beraber gülmek diye bir şifa vardır.

Okuyana bir ders değil bu cümleler, aksine, yazanın kendisine.

Gürültü o kadar büyük ki, gürültü bu özensizlikler karnavalını o kadar çıldırttı ki, cüret edenler şimdi daha yalnız. Fakat kimsenin umurunda olmamanın harika bir yanı var. Kendinden başka kimseye anlatmak zorunda değilsin artık neyi niye yaptığını. Dünyanın en iyi foxtrot dansçısı mı olacaksın? Ol. Kimse bakmıyor nasılsa. Gidip palyaço okuluna mı yazılacaksın? Yazıl. Kimse izlemiyor nasılsa. Dünyanın en iyi romanını mı yazacaksın? Yaz. Kimse okumuyor nasılsa. Tuzdan heykeller mi yapacaksın? Yap. Gürültü sel olmuş her şeyi eritiyor nasılsa. Çok iyi, en iyi insan mı olacaksın? Ol. Sen göstermek için çılgınca çaba harcamadıkça kimse ilgilenmiyor nasılsa. Görünmez adamların, görünmez kadınların gücüne sahibiz hepimiz. Harika!

Bir tek cüretin pozunu verme. O poz berbat bir poz. Bir tek ona cüret etme. O yalnızlıkların en düşkününü. Yazmalılar okullarımıza altın harflerle:

**POZUNU BOŞ VERİNİZ!
İÇTENLİKLE CÜRET EDİNİZ!**

BÜYÜK YAPITLAR SÖZLÜĞÜ

KARA KİTAP'IN SIRRI

Kemal Varol

Bütün iyi yazarlar gibi, Orhan Pamuk'un da asıl başarısı sıradan, belki de saf denebilecek bir hikâye anlattığı zannı uyandırırken dipten dibe bambaşka bir hikâye anlatmasında yatar kanımca. Onun ilk dönem kitapları içinde ayrı bir yeri olan *Kara Kitap* bu niyetin doruğa çıktığı bir kitaptır bir bakıma. Sanki bu kitap birbirine taban tabana zıt iki tür okur için de yazılmış gibidir. Yüzeydeki "saf" hikâye ile dipteki "endişeli" hikâyeyi merak eden ama sonuçta aynı potada buluşan iki ayrı okura seslenir gibidir bu kitap. İlki, yüzeyde gezinirken dipte bambaşka bir devinim olduğunu hisseden, diğeri dipteki akıntıya odaklanmışken yüzeydeki ana hikâyeye de göz kırpan iki ayrı okur için. Her durumda iki okuru da mesut eden bir deneyime soyunmuş gibidir yazar. Çok parçalı, çok oyunlu, çok titiz bir deneyim.

Orhan Pamuk'un şaheseri denebilecek *Kara Kitap*, görünürde basit bir çerçeveye sahiptir aslında. Romanın kahramanı Galip, bir kış günü çocukluk arkadaşı, amcasının kızı, sevgilisi ve kayıp karısı Rüya'yı İstanbul'un karanlık, ücra ve karlı sokaklarında aramaya başlar. Ancak bütün çabalarına karşın Rüya'nın izine rastlayamaz. Bir süre sonra, ona yardım edecek asıl işaretlerin yakın akrabası Celal Salik'in köşe yazılarında saklı olduğunu düşünmeye başlar ve Rüya'nın akıbetine ilişkin ipuçlarını Celal Salik'in bu enfes yazılarında arar. Sadece Rüya yoktur bu yazılarda. Günün birinde suları çekilecek Boğaz da vardır, tersine çevrilmiş kuyuları andıran apartman aralıkları, bir gece birini öpmek için dayanılmaz bir istekle sokaklara çıkan kahramanlar, şehir işaretleri de vardır. Bir süredir kayıp olan Rüya, bütün bu görkemli üslubun bir yerinde sak-

Beşak Akgül

lıdır ama nerede? Celal Salik'in arka arkaya sıraladığı o nesne yığınlarının, şehrin karanlık ve karlı sokaklarının, apartman ve gecekonduvarın, mazisi siyasi cinayetler, kumpas ve darbe-lerle gölgelenmiş ülkenin hangi köşesinde? Ya da hangi harf-lerin esrarında saklıdır Rüya?

Böylece, Orhan Pamuk'un tekrarlamaktan büyük keyif aldığı bir oyun-arayış sahnesi kurulur. Fakat işin garibi, Celal de Rüya ile aynı gün ortadan kaybolmuştur. Böylece, Galip bir yandan Celal'in köşe yazılarını okurken diğer yandan da bu yazıların yardımıyla İstanbul sokaklarında Rüya'nın izini sürer. Ama Galip'in asıl yol işaretçisi sadece Celal'in yazıları değildir. Bu yolculukta hafıza da, bir zamanlar derinlere gömüp günün birinde geri getirdikleri, unutturamadıklarıyla Galip'e yardım eder. Bu arama eylemi (özellikle "severdim" sözcüğü-nün sık tekrarıyla kurulan) etkileyici cümlelerle doruğa ulaşır: "Birlikte gittiğimiz bir misafirlikte, ağır havası sigara dumanla-riyle mavileşmiş bir odada, senden üç adım ötede oturan bir anlatıcının hikâyesini dikkatle dinlerken gece yarısı o 'ben bu-rada değilim' ifadesi ağır ağır yüzünde belirdiğinde seni se-verdim [...] sigara küllüğünü tepelime dolduran izmaritlere ve kara başlarını umutsuzca bükmüş yanık kibritlere bakar-ken kederli düşüncelerin kim bilir nereye gittiğinde seni se-verdim." Neredeyse her hareketi buna benzer müthiş lirik ay-rıntılarla anlatılan bu kayıp sevgili teması elbette ki yeni de-ğildir. Edebiyat tarihinde şüphesiz ki sayısız örneği var. Ama Pa-muk'un bu temayı roman ilerleyip yeni meseleler belirdikçe öncekilerden çok daha farklı bir niyetle, dipte çok daha baş-ka bir mesele için kullandığını fark ederiz.

Buraya kadar, aslında çok da karmaşık olmayan bir yapıya dayanır *Kara Kitap*. Bir köşe yazısıyla onunla paralel kurulan bir arayış sahnesi yan yana ilerler ve kitabın görünürdeki ya-pısı da böylece tamamlanmış olur. Ancak bir süre sonra, bu yapı giderek çetrefil bir hâl alır. Klasik bir arayış veya yol ro-manı formundan çıkıp bambaşka bir yapıya evrilir *Kara Kitap*. Pamuk, romanın başında Galip üzerinden kurduğu bu şahsi (kayıp sevgiliyi) arayış sahnesini genişleterek bir ulusun ken-disini arayışı sahnesine çevirir. *Kara Kitap*'ın asıl gücü de bu-rada yatar kanımca. Pamuk, şahsi bir hikâye anlatır gibi gö-rünürken dipten dibe, sonlara doğru daha şiddetli bir biçim-de, kahramanının kaderini şahsiliikten çıkarıp bir ulusun ka-deriyle yer değiştirir. Böylece Galip sadece Rüya'yı aramakla kalmaz *Kara Kitap*'ta. Hem kendini, hem de bir ulusun bir tür-lü bitmeyen "kendilik" derdinin izini de sürmeye başlar. Bu yüzden de bir süre sonra kayıp Celal'in yerine geçer Galip.

Kara Kitap'ta Galip'e yol gösteren Celal Salik'in köşe yazıları bir yandan Rüya'nın izine dair ipuçları sunarken, bu "kendi-lik" meselesini de gündeme getirir sık sık. Örneğin, kitaptaki

en önemli bölümlerden biri olan "Bedii Ustanın Evlatları"nda, İstanbul'un dehlizlerinde "bizim insanımızın" birebir kopyası olan mankenler yapan Bedii Usta'nın fazla "bizden" oluşu ve bu yüzden yaptığı mankenlerin vitrinler yerine dehlizlere doğ-ru yol almasını yine bu dert etrafında kurar Pamuk. Bedii Us-ta, bütün ömrünce bir gün kendi yaptığı mankenlerin vitrinle-re konacağına inanır. Lakin bu beklentisi hiçbir zaman ger-çekleşmez. Yine de, "babam insanımızın bir gün başkalarını taklit etmeyecek kadar mutlu olabileceğinden umudu kesme-di hiç" der oğlu. Hiçbir zaman "kendimiz olamamış," "kendi-miz olmaya" biraz olsun yaklaştığımızda ise fazla dışlanmışız-dır. Öyleyse nasıl bulacağız "kendimizi?" Ya da nerede? Or-han Pamuk, bu sorunun izini sürmek için okuru eski cellât hikâyelerinden kılık değiştiren padişahlara, kültür tarihinin es-rarlı cinayetlerinden her seferinde "kendimizden" fazla uzak-laştığımızı öne sürüp bizi özümüze döndürmeye çalışan dar-belere, İstanbul'un ücra ve karanlık köşelerinden esrarlı me-tinlere varana değin upuzun bir yolculuğa çıkarır. İster popü-ler kültürün sahnesinden çıkmış bir Türkan Şoray kopyası olan leopar elbiseli kadın, ister İstanbul'un kenar mahallerin-de yaşayan Rüya'nın eski kocası, ister romanda sıkça anlatı-lan apartman sakinleri, ister dükkânı türlü nesnelerle dolu olan Alâaddin olsun; Pamuk bu romanın sahnesine ustaca taşıdığı kahramanlar yardımıyla Türklüğe dair önemli bir çer-çeve çizer. Yazarın deyişiyle derdi "bir çeşit, modern-milli-günlük hayat destanı yazmak" olan bir çerçeve. Yüzünü han-gi yana döneceğine bir türlü karar veremeyen, bir türlü tam Batılılaşamayan, bir türlü yeterince Doğulu da olamayan, kendisi olmaya çabaladıkça bünyesi daha da karmaşık bir hâl alan bir ulusun günlük hayat destanı.

Bu "günlük hayat destanını" inşa ederken Türk insanının kimi olaylar karşısındaki tavrı kadar Türklerin nesnelerle olan ilişki-lerine özel bir önem atfediyor Pamuk. (Gerçi bu durum sade-ce bu romana özgü değildir. Pamuk'un hemen hemen tüm romanlarında nesnelerin apayrı bir yeri vardır. Nihayet, bu ilgi *Masumiyet Müzesi*'yle taçlanır.) Günlük gazetelerden dergile-re, oyuncaklardan vitrinlere varana değin uzun uzadıya anla-tılan nesneler yardımıyla, daha doğrusu Türklerin bu nesne-lerle kurdukları ilişki üzerinden kendi destanını kurar yazar. Ama bunu yaparken sadece nesneler, Türk insanına göre jestler, belirli olaylar karşısındaki tavırları değil, Türk ve dünya edebiyatının diğer önemli metinlerine de sıklıkla atıfta buluna-rak bu alanı daha da genişletme imkânı bulur. *Mesnevi*'den *Mantıkut't Tayr'a*, *Hüs ü Aşk'tan Binbir Gece Hikâyeleri*'ne, Proust'tan Dostoyevski'ye, hatta zaman zaman düpedüz uy-durma olan ama kitapta kimi Doğu düşünürlerine atfedilen esrarlı hikâyeler yardımıyla *Kara Kitap*'ı klasik bir arayış hikâ-yesi olmaktan çıkarıp çok oyunlu modern bir ulusal destana dönüştürür.

BALKONDAN UÇAN BUDA

İsahag Uygur Eskiciyan

Prensip olarak kanatsız uçmaya karşı değilim. İsteyen istediği şekilde ucsun. Beni şimdi en-dişelendiren ise Buda... Birkaç saattir berjere gömülmüş hâlde, Buda'nın balkondan uçtu-ğunu en uygun cümlelerle nasıl anlatabilirim diye düşünüyorum. Her şeyin bir uygun anlatı-mı vardır. Ama bazen en uygununu ilk seferde bulmak söz konusu olmayabiliyor. Çok düşün-mek, ince hesaplar yapmakg erekir. Bunun için fazla zamanım yok. Vardı ama kalmadı. Bi-razdan, evet birazdan... Kapı sertçe vurula-cak. Sıralama şöyle olacak. İlkin, işaret par-mağı boğumuyla; tık tık tık. Üç saniye sonra işaret parmağı kapının ziline gidecek, ding dang dong. Ondan iki saniye sonra ise avuç içiyle kapıya sertçe, gümm gümm gümm...

Hemen sonrasında ayakucuyla çelik kapının alt tarafına, trank trank trank! Ben ilkinde gelenin Stephen olduğuna emin olsam da beklerim. Onu kapıda bekletmek hoşuma gidiyor. Hoşuma giden bir bu var, onun da tadını çıkarıyorum işte. Sıralama hiç değişmez. Kapiyı tekmeledikten sonra anahtarıyla açmaya çalışır ama ben anahtarı yuvada bıraktığım için açamaz. Ve bunları bilerek yaptığımı hiç mi hiç aklına getirmez. Kapiyı kitapla açmaya gidiyorum bazen. “Dalmışım kitaba duymadım kapiyı.” Bazen elime tencere kapağı alıp gidiyorum. “Yemeğin dibi tutacaktı az daha.” Hemencecik soyunup bornoza sarındığım da olmuştur. “Duştaydım, zor duydum.” Saçımı başımı karıştırıp kapiyı esneyerek açtığım da oluyor. “Gece bir türlü uyuyamamıştım, gün ortasında gözlerim kapanmış.” Stephen’in cümlesi her durumda aynıdır. “Az daha geciksen altına edecektim,” diyerek direkt tuvalete koşar. Gerçi ona sarılmak için açılan kollarım yoktur. Onun için hayal kırıklığım da mümkün değildir. Tuvaletten çıkınca Buda desenli robdöşambrını sırtına geçirir televizyon karşısına geçer. İşte sorun burada. Bugün hayatımızda uzun zamandan sonra ilk defa bir değişiklik olacak. Her şey aynı tekrarlanacak ama bu döngünün zinciri Buda’nın balkondan uumasıyla değişmiş olacak. Ben de uzun zamandır ilk defa farklı şeyler anlatacağım. Buda’nın balkondan nasıl uçtuğunu uzun uzun, her aşamasını Rus klasiklerindeki gibi bol kahramanlı ve ayrıntılı anlatacağım. Bir Yaşar Kemal romanı gibi, çürümüş ot kokusunun kitaptan odaya yayılması misalinde incelikli ve uzun cümlelerle betimleyerek...

Bunun için hem endişeli hem heyecanlıyım. İlk defa farklı bir şeyler yaşayacağız. Belki sesi yükselecek. Ben üzüleceğim, hatta küserim belki. O, çeyizimizdeki kaplan desenli robdöşambrını sırtına geçirmek zorunda kalacak. Ben ona çok yakıştığını söyleyeceğim, belki. O, öyle mi, falan diyecek. Ben hafif bir tebessüm eşliğinde, “Evet,” diyeceğim. Sonra mecburen hikâyemin kahramanı olacak. Ben anlatacağım, o yaşayacak.

Buda’nın uçuşunu nasıl anlatsam acaba? Öyle bir anlatmalıyım ki göz kapakları gümüş bir sinema perdesine dönüşebilmeli. Oradan yüksek kalite ve çözünürlükle izleyebilmeli anlattıklarımı. Amerikan aksiyon filmi heyecanında, yeni dalga İtalyan sineması gerçekçiliğinde, sözden çok görmenin hâkim olduğu üslupla, Alman korku filmlerinden çalınmış birkaç efekt ve İngiliz fantastik sinemasından emanet alınmış birkaç yaratığın da harmanlandığı, Fransız belgesellerin güven veren dış sesinin anlatımıyla ama kesinlikle son dönem Türk komedisine değmeden tekrar tekrar izlemek isteyeceği bir film. Evet, birazdan gelecek. Birazdan kapıdan başlayarak seveceğim yeni hayatımızı. Uzun zamandır hiç değişmediğim güllü dalı sabahlığımı çeyizimden yenisiyle değişmem de işe ya-

rayacak. İyi akıl ettim. Mevsimi gelmiş de derisini değiştirmiş bir semender acemiliği var üzerimde. Kendimi yeniden türemiş gibi hissediyorum.

Nasıl anlatsam Buda’nın balkondan uçuşunu? Asla hızlı okunacak bir kitap gibi değil, haşa kesinlikle. Ağır ağır. Tüm mücevherleriyle dereyi yürüyerek geçmeye çalışan usta yazar gibi ağır bir anlatımla olmalı. Yoksa akıcılık ve hemen bitsincilik histerisiyle soyunup dereyi çıplak hem de yüzerek geçen bir anlatımla değil. Bilinç akışıyla başlayıp büyümlü gerçekçilikle devam eden sonra da dram gibi hayatın ortasına düşen yalın ve yoğun tabii ki başucu kitabı olabilecek bir anlatımla anlatmayı isterdim. Ama anlar ama anlamaz. Velâkin tat alması garanti bir dille.

Bir resimle mi anlatsam acaba? Bir Buda terbiyecisi gibi hafif mütevazı durup elimdeki değnekle küçük Budalara yürümeyi öğrettiğim bir sahne olabilir. Belki Buda’nın hiçbir zaman Buda’ya benzemeyeceği kübist bir tarzda; hatta belki sürrealist dev bir Buda’yı bacaklarındaki çekmeceleri karıştırırken çizmeliyim. En iyisi, bir çizgi ve bir dairenin tuvalin tam ortasına duygusal canlılarmış gibi yapayalnız bırak mı olur? Yok yok mutlaka sözcüklerle anlatmalıyım. Zaten gözleri de iyi görmez Stephen’in. Botero’nun şişman kadınları hariç hiçbir resmi iyi göremez. Bana biraz kilo almalısın demesi de yine göz kusuru.

Bir şarkı olarak anlatsam kötü bir arabesk parça olabilir. Aman Tanrım, klibini düşünemiyorum bile. İyisi mi bir bozlak... Kalktı göç eyledi Buda elleri...

Kitap olsa mesela bundan, kapağında Buda olmasın, hatta uzaktan bile görünmesin, diye vasiyet bırakırım. Olmaz. İsteyen istediği kapakla devam etsin.

Tık tık tık...

Aha da geldi Stephen.

Ding dang dong...

Sıralama hiç değişmez dedim.

Gümm gümm gümm!

Hayvan kıracak bir gün şu kapiyı.

Trank trank trank!

— Geldim geldim...

Anahtarı dışarıdan yuvaya yerleştirdiğini duydum. Bir türlü dönmedi. Saçlarımı topladım. Önce üst kilidi ağır ağır açtım, sonra aşağıdakini... Kolu indirdim.

— Buda balkondan uçtu, sana nasıl anlatacağımı düşünüyordum.

Pantolonunun ıslanmış önünü gösterdi Stephen, “Bence buradan başlamalısın, huzurla.”

İÇSELLEŞTİREMEDİKLERİM

Mustafa Silici

Esin Bayhan

Bir kafes. Kafeste beş maymun. Kafesin üstüne ipe asılmış birkaç öbek muz. Muzların hemen altında bir merdiven. Kafesin dışında maymunları gözlemleyen bilim insanları.

Maymunlar, ne zaman muza doğru yönelip merdivenleri çıkmaya başlasalar buz gibi tazyikli suyla ıslatılmışlar. Bir kere, on kere, yüz kere. Günlerce deneyip başaramamışlar ve muzlara ulaşmanın imkânsız olduğunu kavrayıp bir daha merdivenlere yönelmemişler.

Kafesteki maymunlardan biri dışarı alınıp yerine yeni bir maymun konulmuş. Maymun kafese girer girmez merdivene doğru yönelmiş. Bunu gören diğer maymunlar hemen üstüne atlayıp yeni geleni dövmüşler. Ne zaman merdivenlere yönelecek olsa, her defasında dayak yemiştir.

İlk beşlideki maymunlardan biri daha alınıp yerine yeni bir maymun konulmuş. Yeni giren maymun da muzlara hareketlenince diğerleri tarafından dövülmüş. Yalnız bu kez, kafese ondan önce giren maymunun hiddeti hepsinden daha fazla olmuş.

Başlangıçtaki beş maymun tamamen değişene kadar bu değiş tokuş tekrarlanmış ve her defasında muza yönelim dayakla sonuçlanmış. Tazyikli suya maruz kalmayan maymunlar neden dövdüklerini bilmeden muza doğru yapılan her

hamlede bir öğrenilmiş çaresizlik ve toplumsal baskı örneğine konu olmuşlar.

Doğum ile ölüm arasında omuzlarımıza yüklenen en ağır yük tür toplum baskısı. Genelin bile rek ya da bilmeyerek kabul ettiği prensip, fikir, inanç, davranış gibi ortalama tabuları azınlıkların da kabul etmesi beklenilmekte, tek tipleştir-meye çalışılmakta, aksi durumda ise gerek psikolojik gerekse şiddete varacak eylemlerle zoraki bir kabulleniş diretilmektedir. Bu insanoğlunun tamamının içinde bulunduğu, yaşarken farkına varamadığı ama içsel bir şekilde rahatsız olduğu bir sorundur. Bundan tamamıyla kurtulmamız mümkün değil ama en azından "elâlem ne der?" sorusunu kendine sormayarak, sordurtmayarak bir yerden başlayabilirsin.

Şu andan itibaren; kısları beyaz giyin mesela ya da beyaz giyinen bir nedime ol, hatta istediğin her şeyi her yerde her renkte giyin, saçlarını turkuaza boyat, kapan ya da açıl, iş başvurularına sakallı git, evlenme yaşı diye bir kıstasın olmasın, hatta evliliği bir zorunluluk olarak görme, istediğine inan yahut inanma ve bunu dile getirmekten çekinme, evine girip çıkanların sınırını başkaları koymasın, neyi ne zaman yediğin ya da içtiğin seni ilgilendirsin, bir gün arabesk diğer gün elektronik müzik dinle, beğendiğin içeriklerin "keşfet"te başkaları tarafından görünmesinden çekinme, arabanın markasını kenardan kadraja sığdırıp farkında değilmiş gibi davranmaktansa kameranı tam da üstüne odakla, erkeksen bale yap, kadınsan futbol oyna, istediğin filmi izle ve o filmi beğeniyor olmaktan sakınma, kendini ifade ederken hiçbir düşüncenin bu özgürlüğe müdahale etmesine fırsat verme, "Ben doktor olmak istemiyorum baba, konser-vatuara gideceğim," de, cinsel kimliğini sakınma, psikolojik tedavi görmenin diğer tedavilerden farkının olmadığını kavra, kendinle barışık ol. Bütün bunların hepsinden öte, en başta, cesur ol!

Hiç düşündün mü, internette kimliğini gizleyen profillerdeki dışa vurumu? Yahut hiç duy-dun mu seyretmekten keyif aldığın, toplum tarafından bir kalıbın içine oturtulmuş ünlülerin sahte profillerle özgürlük ihtiyaçlarını giderdiklerini? Hiç mi gizliden gizliye takip etmedin birilerini? Kendinle baş başa kaldığında hiç yüzde yüz özgür hissetmedin mi? İşin içine cinsellik girdiğinde potansiyellerini keşfetmedin mi? Bütün bunları bile bile, kişisel zevklerinden ve yaşam tarzından vazgeçip driteleni yaşamak ve karşılığında kendin için başka faydalar sağlamak, kendi hayatını rüşvet olarak sunmaktır. Yani "Gözümü vereyim bir kulağım daha olsun, kolumu alsınlar yerine bir bacak daha versinler," demekten başka bir şey değil bu.

Başkası için yaşama! Detaydan başlayarak genele doğru yayıl ve hayatını yeniden dizayn et. Gün içinde yapmaktan sakındığın basit şeylerle koyul işe. Teker teker kopar zincirleri. Sonra kapıları kır ve akabinde duvarları yık. Hayat çok kısa. Beni okumaya başladığın andan şu ana kadar birkaç dakikayı geride bıraktın bile. Haydi. Şimdi aklından geçeni başkasının buna ne diyeceğini düşünmeden harekete geçir. Özgür ol, özgün ol. Çünkü sen kendin olursan, etrafına kendi gibi olanları çağırırsın. Bak! Kenya'da görünümüyle ve hikâyesiyle büyüleyici bir çiçek var. Mercan renginde, sümbüle benzer. Ona yaklaştığında, dokunmak için uzandığında onun aslında çiçek olmadığını, kuşlardan kamufle olmak için yüzlerce böceğin oluşturduğu harika bir tasarımlı olduğunu fark edersin. Onlar bütün yaşamalarını öyle geçirirler. Bizler, bütün bu sosyal baskının altında tek tipleşmemek için çaba sarf eden böcekler, birleştiğimizde bu farklılıkların doğurduğu fevkalâde sonuçlarız.

Haydi, başkası için değil, kendin için bir şey yap ve aramıza katıl.

SIZI

Bahri Butimar

Henüz haberim yoktu kendimden,
Kulağımdan kopmaya başlayınca tufan
Sarsıldım...
İnsanın insandan habersiz olduğu dünyadan
Sızının insana büründüğü eve vardım.
Bir ağaç devrildi içimde önce,
Önce ağır ağır baktım geceye
Ağır ağır gece çöktü içime.
Kadınlar gördüm eşikten avluya
Hep siyah içinde yığılmış
Hepsi ah içinde ağıt yakıyor.
Yol, çakıl taşlarından şoseye revan
Hüzne kımiltısız duran mısır tarlaları
Ay'ın katrana çalınmış yüzü
Ve yıldızlar
Ve gökyüzü kıyama şahit oluyor.
Kız kardeşler son kez görmeye çırpınırken
Gözyaşına ant içiyor.
İhtiyarlar teselliye biçare
Toprak dirisi karışırken insan kalbine
Herkes abilerle ağlıyor,
İnleyen baba toprağı okşuyor.
Gördüm kalbinin meyvesi kopmuş anneyi;
Zikrinde isyan yok.
Yanakları tuzdan harap,
Bağrında ıstırap
Boynumda oğlundan kokular yokluyor.
Hasretle adını tekrarlayıp
Soluğunda harfler boşluğu döküyor...

VAVEYLA

Nazlı Başaran

Başak Akgül

Bakmışsın saat akşamı vurmuş,
yol önünde boylu boyunca uzanmakta.
Köşeyi dönersin,
bir köşe daha.
Acıyı bilirsin,
bir acı daha.
Sokaklar,
iki eli iki ayağı ile koştura koştura üzerine gelirken
vazonda çürümüş papatya kokusu.
Uyursam geçer dediğin tüm o “şeyler”
zıplar durur odanın dört bir yanında.
Duvarlarının çatırtısını duyarsın,
Kaya gibi sağlam duvarlar...
Sen zaten o evi hiç sevmemişsindir,
Eskidir, rutubet kokar kışları.
Balkonunda martı beslersin,
Martılarla arkadaşlık edersin
Ama sen kuş değilsin ki..
Üşür, içeri geçersin.
İçerisi dar, içerisi yokluk.
Kaçıp, yalınayak kaldırıma basmak istersin
Dışarısı, tüm içlerden daha bin küfür, daha bin bela.
Gökyüzü tepende, aşın cebinde sanırsın
Ak kuşun kanadına, kara incirin tadına kanarsın
Kanarsın bu yalana,
Yalan üstüne yalan,
Kuru toprak üstüne kan,
Sen
Ve
Ardında kalan.
Hani bağırmak istersin de
iki elleriyle sarılırlar ya boğazına
içinde yel gibi çılgılık sesleri ile sessizce fısıldarsın
Avazım çıktığı kadar
Avazım çıktığı kadar
Bağır(a)mıyorum.

*Ekim, 2017
Harbiye’de bir ev.*

OLUR BAZEN ÖYLE

Ezgi Ayvalı

“Kandırıldım,” diye bağılıyor biri. Sesi hiç tanıdık değil, hayli uzaktan geliyor. Biraz boğuk ama anlaşılır bir şekilde tekrar tekrar, durmadan bağılıyor belki, belki de bir kez söyledi ve yankılanıyor. **“Kandırıldım.”**

Bir kadını başka bir isimle çağırıyor kocası, bir çocuğa **“Sen hepsinden daha başarılısın,”** diyor babası, **“Kandırıldım,”** diyor uzaklardan biri, boyuna **“Kandırıldım. Sevdığım herkes beni kandırdı.”**

“Sana söz veriyorum her şey yoluna girecek,” diyor biri diğerine, sıkıca sarılıyor. **“Hepsi geçecek,”** diye söz veriyor. Bir başkası o sıra, **“En çok sana güvendim ben,”** diyor diğerine, **“En derin sırlarımı yalnız sana anlattım.”**

“Kandırıldım,” diyor biri sürekli, sesi bu defa daha yakın, daha tanıdık, daha öfkeli.

Bir hastane odasında oturuyor kadın, elinde buruşmuş bir kâğıt parçası, üzerinde hastanenin adı yazılı. Adam kapının ardında bekliyor, ettiği duanın sözlerini karıştırıp her seferinde baştan başlıyor. Kadın ağlıyor sessiz sessiz, sesi kapının ardına taşmasın diye ara ara eliyle ağzını kapatıyor. **“Ama,”** diyor fısıldayarak, **“söz vermiştiniz.”** Doktor yüzüne bakmıyor kadının bir süredir. **“Çocuklara ne söyleyeceğim?”** Masanın üstündeki fotoğrafta herkes gülüyor. **“Kandırıldım,”** diye bağılıyor biri odalardan birinden, sesi koridorda yankılanıyor.

Bir adam elindeki telefona bakıyor önce, sonra karşısında oturan yaşlı anne babasına. Elinin terini dizlerine sürüp kartta yazan numarayı arıyor heyecanla. Karşı balkonda uzun boylu bir kadın upuzun saçlarını tarıyor. Masada çit çıkmıyor. Telefon açılmıyor. Tekrar arıyor genç adam, gergin yüzünde kaşları seğiriyor. Balkondaki kadın dökülen saçlarından bir tutamı taraktan kurtarıp savuruyor havaya. Telefon açılmıyor. Rüzgârın sokağa dağıttığı saçları izliyor adam, anne babası da onun yüzündeki ümitsizliği. **“Kandırıldım,”** diyor sokaktan geçen biri. Evlerden birinde bir bardak kırılıyor.

Hepsi hemen hemen aynı sırada oluyor.

“Bu renk size çok yakıştı,” diyor biri.

“Ben kullandım, çok memnun kaldım,” diyor diğeri.

“Tam bir hafta sonra yanında olacağım,”

“Maaşımı alır almaz ödeyeceğim”,
“Endişelenmeyin, olur bazen öyle”,
“Ben şimdi her şeyi çözeceğim”,
“Teknik bir arızadan dolayı”,
“Her şey sizin iyiliğiniz için”,
“Yirmi yıldır bu işi yapıyorum”,
“Sizi şimdi kestirmeden götüreceğim”,
“İhtiyacın olduğu zaman arayabilirsin”,
“Sonsuza kadar seni seveceğim.”

“Kandırıldım,” diyor biri durmadan. Sesi çok tanıdık, çok derinden, çok da yakından geliyor bu defa. **“Herkes beni kandırdı. En çok da ben, kendimi...”**

Hepsi hemen hemen aynı sırada oluyor bunların. Bir işçi evine sağ salım dönüyor o sıra. Ailesi yemek masası etrafında toplanmış, yüzlerinde tatlı bir huzur. Zor bir günün ardında o cakta yemeği olana ne mutlu.

Bir hastane odasında yavaşça gözünü açıyor genç bir kadın, o korkunç kazadan günler sonra. Odalardan taşan bu defa koridorlar dolusu sevinç gözyaşları. Tam da ümitlerin bittiği yerden yaşama tutunana ne mutlu.

Yaşlı bir adam bir kadına âşık oluyor. Hem de öyle ikinci bahar değil, küçük bir çocuğun ilk aşkı gibi. Koca bir ömür onu beklemiş gibi. **“Müjdeler olsun,”** diyor yaşlı adam, **“Şükürler olsun.”** Harcanmış bir ömrün sonunda kavuşana ne mutlu.

“Olsun,” diyor biri,

“Canı sağ olsun. O da insan nihayetinde.”,

“Bir daha deneriz şansımızı, hemen pes etme” diyor diğeri,

“Sevdim ya ben onu, gerisi mühim değil”,

“Bekleyeceğim, gelsen de gelmesen de”,

“Hayat bu, yaşayacağım, yeniden başlayacağım”,

“Size inanıyorum, bu yüzden sizi kendimden uzak tutacağım.”,

“Hani derler ya, olur bazen öyle...”

“Kandırıldım,” diye bağılıyor biri.

Sesi hiç tanıdık değil, hayli uzaktan geliyor. Hayli boğuk, belli belirsiz. Neredeyse duyulmuyor. Ne mutlu her şeye rağmen hayata bir şans daha verene.

BEYAZ YAKALI

Eray Yasin Işık

Yeliz Akın

22 K

Güneş yüzünü göstermeden gözünü açtı. Uyanması için alarm kurmasına gerek yoktu. Artık vücudu çalar saat misali onu her sabah uyandırıyor. Çalışmaya ne zaman başladığını hatırlamıyordu. İzin günleri onun için fazla mesai demekti. Sırf bu yüzden tatil günlerini de çalışarak değerlendirirdi. Rutine binen yaşamı içinde ne geleceğe dair müthiş planları vardı ne de geçmişten kalan güzel anıları. Yaşı ilerlemesine rağmen her sabah güneşin doğuşu ile güne başlar, ilk vapura yetişmek için ağzına lokma atmadan evden çıkardı.

Şehir hatlarında bir akrabasının referansı ile bulduğu işinden şikâyetçi değildi. Onun da sıkça dediği gibi *'Doyurmasa da, aç bırakmıyordu işte'*. Zaten bankada birikim yapmak, veya değerlendirilecek muhîtlerde yüksek kira getirisi olan ev gibi hayalleri olmadı hiç. Ayağını yerden kessin diye, boğazından keserek kredisini ödeyeceği bir araba da düşlemedi. Tek istediği ailesini besleyebilmektir. Zira bu şehirde ondan ötesini de yapamazdı.

Yaşı ilerledikçe eski gücü ve kudreti kalmamış ama azim ve kararlılıkla mesleğine devam etmişti. İş yerindeki konumunu kaybetmek onun için her şeye sıfırdan başlamak demekti. Hastalığı ilerliyor, yer yer göğsünü tırmalayan öksürüğünü boğazının içinde bir hırıltı olarak gizliyordu ama ailesinin fark etmesi uzun sürmedi. Eşi ve çocuklarının ısrarlı soruşturmalarını üstü kapalı bir iki cümle ile geçiştirmişti. Yapısı itibari ile konuşmayı çok sevmezdi. Onun bu suskunluğu ailesinin üzerine koyduğu ambargoyu engellemedi.

Büyük oğlu artık her sabah onunla birlikte kalkıyor, gece eve dönene kadar ona refakat ediyordu. Önceleri bu yakın takip onu rahatsız etse de, yıllarca mesai saatlerinden dolayı ilgilenemediği oğlu ile yakınlaşmak hoşuna gitmişti. Belki de yıllar geçtikçe kendisine benzeyen yanlarını görmek onu mutlu ediyordu.

Vapurun güvertesine yerleşen baba oğul kalabalığının yerleşmesini beklediler. Her saatin yolcusu farklıydı. İlk vapurun yolcuları genelde *'erken kalktığı için yol alan'* değil mutsuz uyanan insanlar olurdu. Bu mutsuzlukları yüzlerinden okunuyordu. Açmaya zorladıkları göz kapakları onları ele veriyordu.

Kalkış düdüğü çaldığında, iskeleye doğru sırtlarında okul çantaları ile iki öğrenci koşuyordu. Vapurdakiler ise *'finish'*i güvertede son bulacak bu yarış nefeslerini tutarak takip ettiler. Turnikelerden zayıf olan hızla geçerken, diğer arkadaşı

çantasından öğrenci pasosunu çıkarmak için mücadele ediyordu. Aradaki fark dört boya ulaştığında tombul olan yere çöktü. Çantasının her gözüne defalarca elini sokmasına rağmen, kamufle olmayı başaran pasosu onunla köşe kapmaca oynuyordu. Vapurun halatları çözülmediği sırada zayıf olan güverteye adımını attı. İskeleye görevlisi çantası ile mücadele eden diğer öğrenciye son bir kez baktı. Umudunu kaybetmiş olacak ki kapıyı kapattı. Bir iki adım uzaklaşmadan aranan paso bulunmuştu. Fakat şimdi vapur ile arasında kapalı bir kapı duruyor, tekrar açılması için yarım saat beklemesi gerekiyordu. Yarışı kazanarak bu vapura yetişen arkadaşı ise gülererek ona el sallıyordu.

Çay bardaklarının metal kaşıklarla yaptığı karıştırma resitalinden sonra, yolcular arasından en enerjik olanı *'Kıymetli yolcular'* diyerek bir giriş yaptı. Güvertede sahne yolcuları seyirci yapmış, oyuncu misali gösterisine başlamıştı. Bütün dikkatleri üzerine çektiğinden emin olunca çantasına elini attı. Dikiş iğnelerinden çuvaldızlara, rengârenk iplerden boy boy makaralara, hepsini en ince detayına kadar süslü ve kafiyeli cümlelerle anlattı. *"Bitti mi? Bitmedi... Bitti mi? Bitmedi!"* diyerek çantasından çıkardığı her şey, izleyenlerde merak uyandırıyor.

Büfeden sıcak çaylarını ve fırından yeni çıkmış simitlerini alanlar, vapurun arka kısmında yerlerini almışlardı. Amatör fotoğrafçılar ve sosyal medyasını canlı tutmak isteyenler iyi bir manzara arıyordu. Yeterince beğeni alacaklarını düşündükleri birkaç poz çektiler. Akşam seferi olsa canlı müzik bile olurdu. Fakat bu saatte vapura hâkim olan tek ses martıların çığlıkıydı. O çığlıkların arasında tanıdık bir ses duyuldu. Havada bir parça simit kaparken gizleyemediği öksürüğü ile kendisini ele vermişti. Arkasından ona eşlik eden oğlu ile...

Yıllarca aynı hatta kanat çırpın bu yaşlı martı artık son seferlerini yapıyor, ilk defa boğazın ortasında bir simit parçasına değil manzaraya bakıyordu. Sabah ilk vapur ile başlayan meşaisi, gece karanlık çöküp son sefer iskeleye yanaşmaya kadar sürüyordu. Bugün ise kendinde bu gücü bulamamıştı. Tam da manzaranın üstüne, Kız Kulesi'ne düştü. Ne yıllarca aynı vapurun peşinden kanat çırpıldığı iş arkadaşları fark etti düşüşünü ne de sabah kahvaltılarını onunla paylaşan yolcular. Tek fark eden oğluydu. Çığlıklarla babasının yanına inmiş ama geç kalmıştı. Şehir hatları vapurunun kadrolu martısı, beyaz yakalı aile babası, son nefesini vermişti. Boğazında yutamadığı bir lokma simit ile...

KÖYDEKİ PENCEREM

Sumru Uzun

Sevgili günlük,
Yağmur bulutlarının fısıltısıyla merhaba!
Dokuz saat süren otobüs yolculuğunun ardından, Trabzon'dayım. Köylere servis yapan araçla Denizli köyündeki evime geldim. Uyumak istesem de günü kaçırmamak için uykusuzluğuma direndim. Hava her zamanki gibi yağmurluydu, bulutlar balkonu dolduruyordu. Evin duvarları üşümüştü, vakit kaybetmeden sobayı yaktım. Geçen sene dedemden bunu öğrendiğim için şanslıydım. Çıtır çıtır yanan odun sesleri ve odaya yayılan tatlı bir sıcaklıkla baş başa kaldım.

Penceremin önündeki incir ağacının iri yapraklarından süzülen yağmur damlalarını izledim bir süre. Haylaz yağmur tanelerinden birinin içinde geçmişi gördüm. O an çocukluğuma döndüm.

Yaz tatilinde Almanya'dan gelen halam ve eniştemle birlikte yola çıktığımız güneşli günleri anımsadım. Son model bir Mercedes'in arka koltuğunda oturup pencereden yolu izlerdim. Halam termostaki kahveyi bardağa doldurup enişteme verirdi. Sonrasında da meyve soyardı. En sevdiği kaseti teybe yerleştirip huzurla arkasına yaslanırdı. Türk filmlerinden hatırladığım Küçük Ceylan yanık sesiyle şarkısını söylerdi. O yıllarda gurbetçilerin yüreğine dokunuyordu.

Yolculuk esnasında uykuma yenik düştüğüm saatlerin sonrasında gözlerimi açtığımda şaşkınlıktan bir sağa bir de sola bakardım. Bir ben uyurken arabanın camlarını mavi ve yeşile boyamış, diye düşünürdüm. Sağımda yemyeşil ağaçlar yer alırdı, solumda masmavi deniz uzanırdı. Tünele kadar uzayıp giden bu yolda hayallerimi süslerdim.

Eski köy evimiz, bilinen eski taş evlerdendi. Zemini ahşaptan, üç tane odası ve mutfağı vardı. Tuvalet dışarıda yer alıyordu, banyo desen taş bir zeminden ibaretti! Hepsisi bu! Kaldığım odanın manzarası çok güzeldi. Fındık ve mandalina ağaçlarının olduğu bahçeye açılan demir parmaklıklı bir pencere kenarındaydı yatağım. Yağmuru eksik olmayan Karadeniz'in tadı o pencereden baktığımda çıkardı. Yağmur damlaları yaz mevsiminde usul usul cama vururken, yatağıma uzanıp şarkılar söyledim. O yıllarda en güzel şey anın içinde kalabilmektir! Mutluluk anlarda gizliyse eğer sonuna kadar hissederdim.

İşte tam da o anda, insanın ömrüne yayılan her şeyin çocuklukla bağlantısı olduğunu bir kez daha anlayarak yaşadığım güne geri döndüm. Çocukken burada geçirdiğim huzurlu günlerin sayesinde, evimiz değişse de köydeki penceremden bakarak kurduğum hayaller anlamını hiç yitirmedi. Aksine yıllara dayanan, sevgiyle korunan hatıralara sahip olmamı sağladı.

Köydeki penceremden bakarken yüreğimin bir köşesi titriyordu. Doğa tüm cömertliğiyle beni etkisi altına alıyor, karşı koyulmaz bir tutku havada salınıyor, yağmur damlaları davetkâr şarkısını fısıldıyordu. *"Gel!"* diyordu her biri, *"Gel ve doğayla kucaklaş!"*. Ağaçların ve sonsuzluğu anımsatan denizin sesine kulak kabarttım. Daha fazla vakit kaybetmemeliydim! Evin kapısını açıp merdivenlerden çatıya çıktım. Hayatı bekletmemeyi öğrendiğimi fark ettiğimde kendimle gurur duydum. Hayat ertelenmeye gelmez! Yaşa, yaşa be! Yağmur altında dans ederken ruhumla bedenimin aynı ritimde olduğunu hissettim. Zaman kendi akışındaydı, gözlerimin değiştiği her yer zaman ölçü birimiydi.

Eve döndüğümde ıslak kıyafetlerimi değiştirip sobanın yanına yerimi aldım. İyice ısındıktan sonra kendime kahvaltı hazırladım. Sobanın üzerinde ekmekleri kızarttım. Dedemin antika radyosunu açtım. TRT FM yayındaydı, sanat müziklerini keyifle dinledim. Tatil anlayışım şehirlerin kirli görüntüsü ve gürültüsünden uzaklaşmak olduğundan, doğru yerde olduğumu hissettim. Yağmur dindiğinde, yağmurluğumu ve şemsiyemi yanıma alıp liman kahvesine gitmek için yola çıktım. Köyün patika yolunda yürürken ağaçların bana anlattıklarını dinledim. İnanılmaz değil mi? Dinlemeyi bilersen, evren senin-

le konuşuyor. Buna tüm kalbimle inandığımdan, yaprakların hisirtisi arasına gizlenen sözleri dinledim. Yolum uzundu lakin nasıl geçtiğini anlamadım. Köy mezarlığında beni bekleyen anneannemin yanına gittim. İki yıldır köy evimizde değil, burada buluşuyorduk. Gözlerim doldu ama ağlamadım. Çünkü o üzülmemi hiç istemezdi. Bir insanı derin bir bağ ile sevmek ancak sevginin karşılıklı olmasıyla mümkündü. Anneannem sayesinde sevgiyle geçen yıllarımı anımsayarak mezarlıktan ayrıldım.

Liman kahvesine yürüyerek gitmek zaman alacağından, yoldan geçen bir minibüse bindim. Yol boyunca müzik dinleyip, günümü renklendiren Özdemir Asaf şiirlerini okuyordum.

Asaf yazmış:

"Ben hiç başlamamış bir dündeymim. Yağmur yağacak... Hiç başlamamış bir yarın çok var. Hiç bitmeyen bir dün de çok var..."

Liman kahvesinin karşı yolunda minibüsten indim. Yağmur çiseliyordu. Dün vardı yaşadığım ve sonlandıramadığım, bugün vardı ve yaşıyordum, yarının var olma kararını kendisine bıraktım. Karadeniz, irili ufaklı dalgalarıyla kabarıyordu. Hırçın olmak ona çok yakışıyordu! Günümü geçirmek için deniz kenarında yer alan ahşap masayı seçtim. Masanın üzerine kitaplarımı ve yanımda getirdiğim defterimi koydum. Yağmurun etkisiyle ıslanan ahşap sandalyeye oturmam için kahvede çalışan çocuk minder getirdi. Her şey kendi akışı içinde muazzam bir uyumla bir aradaydı! Dolma kalemimle denizde yüzen kazları anlatan bir söz yazdım. Kazlar, hırçın dalgalardan korkmadan dans ederek yüzüyordu. Onlara imrendim! Dalga sesleri, ağlamaklı gökyüzü ve yaprakları titreyen ağaçlar... Hepimiz hüzünlü bir tablonun içindeydik! O sırada çay getiren çocukla göz göze geldik. Çocuktan lakin gözlerinde ışıltı yoktu. Benim hayranlıkla baktığım manzara onu cezbetmiyordu, çocuk sıradan hayatının içinde mutsuzluğa kürek çekiyordu. Çay için teşekkür ettim, başını eğerek karşılık verdikten sonra gitti.

Hava kararmak üzereyken eşyalarımı topladım. Liman kahvesinin önünden geçen minibüse binerek eve doğru yol aldım.

Sevgili günlük,

Köyde geçirdiğim ilk günümde yüreğimin cebinde biriktirdiklerimi paylaştım seninle. Burada gittiğim her yer, hayatın mücehherlerini içinde saklayan bir kutuyu açıyormuşum hissi yaratıyor. Saklandıkça değeri artmış, ıslıtısını yitirmemiş. Köyde geçireceğim günler boyunca yüreğimi sadelikle, defterimi de ilham perilerinin hayallerime konduduğu çiçeklerle dolduracağım. Yağmur sonrası huzuruyla, Sevgilerimle!

Günün Şarkısı: *Kazım Koyuncu - Denizde Karartı Var*

**“Benim naçiz vücudum, elbet bir gün toprak olacaktır,
ancak Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır.”**

K. Atatürk

AHDE VEFA

İLK KADIN YAZARLAR ARASINDA DOSTLUK VE DAYANIŞMA - I

Aynur Soydan Erdemir'e...

Nur Kıpçak

2010 yılında ABD Eski Dışişleri bakanı Madeleine K. Albright'ın, "Kadın ve Diplomat Olmak" üzerine konuşurken bahsettiği cehennem, Dante'nin zihnimizde yer etmiş olan cehenneminden olabildiğine farklı: Bu "*cehennemde birbirine yardım etmeyen kadınlar için özel bir yer var*"dır. Ki bu söz, şimdilerde kadınların mottosu haline geldi. Artık farklılıkları kucaklayıcı manifestolar öne çıkıyor kadın hareketi içinde. Söz gelimi, "We can do it" sloganının yerini, "We all can do it" aldı. Ancak bütün bu motto, slogan ve kadın dayanışmasına yapılan güzellemelere rağmen, kendi başına varlığını sürdürebilen soyut bir kavram değildir dayanışma. Aksine bir mesaiden farksız, bilfiil emek ister, özellikle yaratıcılığın ve dolayısıyla benliğin ön plana çıktığı kadın sanatçılar arasında. Osmanlı-Türkiye tarihinde ilk kadın yazarlar ise bu mesaiyi bilinçli olarak yüklenir, hem de kadın imzalarının yok denecek kadar az olduğu bir dönemin zorlu şartları altında.

İlk kadın mektubunun basında yer aldığı 1868'den II. Meşrutiyet'in ilanı 1908'e kadar, dönemin kadın sanatçıları, imzalarını kendi isimleriyle attığında bu anlamda kamusal alanda görünmeleri, menfi tepkiyle karşılaşır. Fatma Aliye, George Ohnet'ten Volonté'yi çevirdiğinde "*Bir Hanım*" imzasını atar. Ancak o günlerde bir kadının çeviri yapabilecek düzeyde Fransızca bilmesi inandırıcı bulunmadığından "*Bir Hanım*" imzası dahi edebiyatçıların tartışma konusu haline gelir. "*Makbule Leman*" imzasının gerçek sahibinin erkek olduğu hatta bu imzanın *Muallim Naci*'nin takma isimlerinden biri olduğu düşünülür. Abdülhak Mıhrünnisa'nın Hazine-i Evrak'ta bir manzumesini okuyan Ahmet Rasim, bir kadının böyle bir manzume yazmış olabileceğine inanmak istemez. Nigâr Osman'ın, kitabı *Efsus* l'i müstear isimle bir erkek yazarın çıkardığı zannedilir.

Fitnat Hanım, Leyla Saz, Nigâr Osman, Fatma Aliye, Emine Semiye ve Makbule Leman böyle bir ortamda yazmanın ve kadın imzalarının ağırlığını yüklenir, dahası bu yükün ağırlığının farkında, kollayıp kollarlaştı birbirlerini. Söz konusu yıllar, 1868'ten 1908'e kadarki süreç, Osmanlı Hareket-i Nisvan'ın erken dönemi. Bu tarih aralığını, Osmanlı Kadın Hareketi'nin başlangıç dönemi olarak kabul etmemizin temel nedeni, kadınların ilk defa kendi imzalarıyla yazmaları. Onları ve sonraki kuşakları kendi imzalarını kullanmaya teşvik eden şey ise aralarındaki dostluk ve dayanışmadır.

Eylesin te'sîr derdin cânâ Allah aşkına Fitnat Hanım

Edebiyat zümresinin tabiriyle "Meliketü's-şairat" yani şairler kraliçesi Fitnat Hanım'ın şiirleri, Dîvân edebiyatında kendisinden sonra gelen kadın şairler için zirve kabul edilir. Onun gibi şairin kolay kolay gelmeyeceği dile getirilir her fırsatta. Söz gelimi Şair Nigâr, ilk kitabı *Efsus*'un ön sözü mahiyetindeki "Arz-ı mâfi'z-zamir" kısmında, ona kıyasla kendi şiirinin kusur ve hatalarla dolu, yok hükmünde olduğunu belirterek divan şiirinin melikesine selam gönderir:

"Birtakım fuhûl-ı edebî âsâr-ı bedî'asına veya Fitnatlar, Leylâlar, Şerefler gibi vücûd-ı fânileri mensub olduğum tâife-i zekiyyeye bir şeref-i bâki olan nâdirâtın eş'âr-ı mu'teberesine nisbetle benim sözlerim lâ-şey hükmündedir. Pek çok kusurlar hatâlarla âlûdedir el-hâsıl hiç güzel değildir."

Sevgilisi Ahmet Midhat Efendi'nin, "*yegâne-i rüzgâr, edîb-i zarafet şiar, şafre-i letafet nisabım efendim*" dediği; Osmanlı cemiyetinde hayranlık uyandıracak kadar zeki ve nüfuzlu olan şair Fitnat Hanım'a Leyla Saz da derin muhabbet ve hayranlık duyar.

Sanma te'sîr eylemez Leyla o sengîn tıynete Leyla Saz

Leyla Saz, Taha Toros'a verdiği bir röportajında Fitnat Hanım, Makbule Leman ve Şair Nigâr'a hayranlığını dile getirerek onları takdir ederken "*Şiir alanında en çok Fitnat Hanım'ı beğenirim.*" der, "*Hayran olduğum kadın şairler arasında yine benden bir yaş küçük olan ve genç yaşta ölen Makbule Leman ile Şair Nigâr Hanım yer alır. Her ikisinin ölümüne, eb-cetle tarih yazdım.*" Leyla Saz'ın hayatında kadın yazarlar arasındaki dostluk, önemli bir yer tutar.

Dîvân şiirleri yazsa da kendisinin tabiriyle bestekârlığı, şairliğinden üstündür. Gerçekten de dönemin nabzını musiki sanatında tutar. On iki yaşında beste yapmaya başlayan Leyla Saz, seksen altı yıl süren ömrüne, yüzü aşkın güfte ve beste sığdırır. 1936 yılında vefat edene kadar musikiyle uğraşır, ölümden bir ay evvel gelen nüzûlden sonra bile. O hastayken devrin tanınmış musikişinasları başucunda, onun sihirli şarkı-

larını ve peşrevlerini tekrar eder. Fatma Aliye'nin *Udî* romanındaki baş kahramanı Bedia, Leyla Saz'ı anımsatır bana; Leyla Saz da Bedia da her-kesten ve her şeyden ayrı düşebilir ama musikiyi hayatından çıkaramaz. Her ikisi de hasta yatağın-da ölene kadar musiki dinler.

**Korkarım nâmım ferâmuş eyledin
Nigâr Osman**

Derler ki Göksu Deresi'nde gezinen sandallardan Nigâr Hanım'ın şiirleri duyulur bir baştan bir başa, şehirde dilden dile yayılır şairin mısraları. Kadınların birçoğu resmi eğitim alamadığından onun şiirlerini okuyamazken bile sözlü olarak dinler ve ona hayranlık besler. Şiirleri İstanbul'un bir yakasından diğerine aktarılan Şair Nigâr, toplumda kadın gücünün apaçık kanıtıdır.

Nigâr Hanım, Divan edebiyatı kalıplarının dışında yeni bir üslupla kendisini ifade eden ilk kadın şairimiz. Fatma Aliye, Efsus başlıklı makalesinde, Nigâr Hanım'ın ortaya çıkışını, *"Bir bülbül terâne-i latîfi o muhît halkını sabâhın nûrlarına, şemsin ziyâlarına da'vet ediyordu. Bu da Nigâr idi."* diyerek kutlar. Ona göre Nigâr Hanım, şiirimizde kadınlığın uyanış numunesi, ilerlemenin nişanesi, bir iktidar heykelidir.

Fakat sadece güçlü bir kadın resmi oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda kadın haklarının savunuculuğunu da üstlenir Şair Nigâr. Eğitim alanında eşitlik sağlanmadan toplumsal eşitliğin tahsis edilemeyeceğini belirtir yazılarında. *Kadın'a Dâir* makalesinde kadınlar için eşitlik ve adalet talep ederken erkeklerin kadınlara birer süs eşyası gibi davranmalarını eleştirir.

Şairin vefatı üzerine Fatma Aliye, *"Yine ağlıyorum"*, diye yazar, *"lâkin ben bir muhibbeye ağlamaktan başka bir meslekdaşa, benden kıdemli olan bir âlem-i matbû'ât arkadaşına ağlıyorum."* Nazireleriyle tanınan Abdülhak Mührünnisa'nın, *Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası*'nda *"Nigâr Hanım'a"* başlığıyla yazdığı mersiye, hüznün ve özlem doludur: *"Kaldır o türabdan nikabı / Seyret yine aks-i mehtabı."* Mehtap seyirlerine doymadığı bilinen Nigâr Hanım'a günümüz Türkçesiyle şöyle seslenir: Kaldır o topraktan örtüyü, yine seyret mehtabın aksini.

KIRMIZI YOKLUK

Merve Özdolap

Öfke alışık olduğum bir duygu değil ama berbat bir öfke sıkıştı içimde. Kusamadığım bir öfke, korkunç. Kendimi kirletmemeliyim bununla, çekip almalı çok uzağa atmalıyım. Şefkatle yoğrulmuş bir göğsün hak ettiği şey değil bu his; tüm hisleri ezip geçen acımasız bir diktatör... Ezilen duyguların özgürlüğü için savaşmalıyım fakat ne harcanacak vaktim ne de kırılacak bir kalbim kaldı ne yazık ki.

Mutlu veya mutsuz olmak için bir sebep de yok, yalnızca yemyeşil bir öfke uykudan önce kapıyı çalan. Ama kesinlikle nefret değil bu, biliyorum.

Bütün rüyalarımı yakıp beklentilerimi toprağın altına gömüyorum. Yeryüzünden gökyüzüne doğru paraşütsüz düşüşüm devam ederken üstlerine tükürüyorum. İçimde atıp duran bir güzelliği öldürüyorum, kırmızıya kör artık gözlerim. Görebildiğim tek kırmızı boğazını kestiğim anılardan akıyor, onlar da solup gidiyor.

İnsan en güzel kendini kandırıyor, en iyi kendini inandırıyor. Gerçekten iyiyse en çok kendine zarar veriyor, en çok kendini sevse bile...

Yavaş yavaş yok ediyor kendini “anlaşılmamak”la,

yoruluyor anlamaya çalışırken

ve küsüyor her şeye, anlatamadıkça...

“Küsmek değil, unutmak benimki. Üzgünüm,” diyorum.

İçim ölüyor, bir yağmur ıslatsın diye bekliyorum. Kocaman bir sebebi vardı haykırışımın. Kocaman bir susuşla taçlandırıyorum şimdi onu, kocaman bir yoklukla. Daha yazacağım, anlatacağım çok şey vardı hâlbuki. Ama kalemim öldü.

Sulamayı unutmuşum.

Rabia Genç

Hiç

Atılay Aşkaroğlu

Elbette, başa döneceksem eğer, değiştirmek isterdim kimi şeyleri. Yağmur sonrası açan gökkuşaklarının rengini değiştirmek isterdim. Her yağmur sonrası, farklı renk tonlarında gökkuşakları açardı mesela.

Yaprakların rengini değiştirdim sonra. Birçoğu mavi renkte olurdu. Mavi ve tonları. Diğerleri ise rengârenk...

Ağaçlar kocaman ve görkemli olurdu. Dandik binalar için yıkılamayacak güçte ve güzel. Hatta ağaçların içinde yaşırdık belki de. Renkli kuşlar gibi. Hiçbir zaman bulamayacağımız biraz 'huzur' için yollar katetmemize gerek olmazdı o zaman, tatil adı altında. Evimizden gökyüzüne bakmamız yeterdi.

Baş a döneceksem eğer, yağmuru ve kokusunu değiştirmezdim ama. Çünkü o zaman ağlayabiliyordum biraz, yalanlara. İnsanların mutluluk, arınma, korunma, inanma, bağışlanma, sevme-sevilme adı altında oluşturduğu bütün yalanlara. En baş a döneceksem eğer, değiştirmek isterdim birçok şeyi. Sen olmazdın mesela. Ben olmazdım. Tüm bu insanlar, hiçbir i olmazdı. Sana, bana, herkese, her şeye yalan söyleyenler... Hiçbirimiz. Son kez, o güzel kadını dudağından öpüp en baş a döneceğim. Hiçbir şeyin başlamadığı o ana. Hiç'liğin olduğu o ana. Hiçlik içinde öpeceğim, hiçlik içinde sarılacak, hiçlik içinde ağlayacak, gülecek. Tıpkı şimdilerde olduğu gibi. Hiç'lik içinde. En baş a döneceksem eğer, hiç kimsenin olmadığı o ana döneceğim. Ve işte orada görülmemiş gökkuşaklarım, koklanmamış yağmur topraklarım, yere düşmemiş mavi yapraklarım ve dinmemiş yağmurlarım olacak Ben olmayacağım. Sen olmayacaksın. Hiç'lik olacak. Hiç olacak. Hiç.

YÜCE İNSAN

Cansu Cindoruk

“İnsan dediğin
ne kırılğan öyle...
Hep küsüyor;
darılıyor bir şeylere,
en çok da kendine.

Geldiğin yerden buraya bin yüz kilometre saydın. Yolculuğun on sekiz saat sürdü, kendi ayaklarının üzerinde durman ise yedi yıl beş ay. Yine de, hâlâ bir şeylerin eksik olduğunu farkındasın. Annenin süt kokusu mesela... Otuzlarına yaklaştın ya tabii, delikanlı oldun, anneni özlediğini itiraf edemiyorsun. Babanla tarlaya indiğiniz günler çok da uzak değil. Önceleri koşup oynadığın, sonraları çapa yaptığın tarlalarınız... Büyük adam oldun ya tabii, elin ekmek tuttu, üç lokma ile doyduğun yer sofralarını unutuyorsun.

Küçük şehrin büyük insanı iken, okyanusta çırpınan ufak bir balık oldun. Yıllar yılı sonsuzluğa ulaşmak isterken derin bir lacivertin ortasında kayboluyorsun. Çocukken okumuştun, Küçük Kara Balık'ın başına gelenleri iyi bilirsin. Onun annesi

de yavrusunun gidişine pek üzölmüştü, hatırlıyor musun? Tıpkı senin annenin de hasretinden çok, seni kaybettiği için üzöldüğü gibi... Nitekim, varlık boyutunda burada olabilirsin ama o masum, küçük çocuğu yıllar önce geldiğin şehrin otogarında bıraktın. Artık seni sen yapan hiçbir şeye sahip değilsin. Velhasıl, sen de yoksun. Benliğini böylesine yitirmek, bu denli yozlaşmak aslında senin de suçun değil. Dünyanın bu kahpe düzeni ne köşedeki bakkalın, ne otobüsteki yaşlı adamın işiydi...

Her yaz iki ya da üç ay köyde babaannenin yanında kalır, bu zamanlarının kış geldiğinde hasretle geri dönmesini gözlerdin. O yazlar senin için bir peri masalı gibi geçirdi. Orta yerinden yarıp da suyuna talip olduğunuz kan kırmızısı karpuz-

Selen Kiliç

annesinin ancak cenazesine mi yetişirdi? Böyle adam olmaz olsun,” dediğin o Hasan Amca’nın küçük oğlu artık sensin. Bu geldiğin yeri sen tahmin edememiştin ama annen çok önceden biliyordu. Seni ne kadar yıpratacaklarını, kendinden geçireceklerini daha sen doğmadan önce öğrenmişti. O koca şehrin düzenine yetişebilmek için ne pis düzenlere ayak uyduracağını, kalabalıkların içinde yapayalnız kaybolacağını bir tek o sezmişti. Anneler öyledir, gözleri kapansa kulakları bin kat işitir.

Oysa sen de sevmiştin, yüreği geniştin. Köydeki civcivlerini sevmiştin en çok. Sonra kötü kalpli bir çocuk avcunun içine aldığı hayvancıkları sıkıp öldürünce ilk kez ölümle tanışmıştın. O çocuğu ölesiye dövdüğün günü hatırlıyor musun? Haf-talarca gözüne uyku girmemişti. Ufak ve sapsarı yavrularının kim bilir nerede olduğunu düşünüp durmuş, annenin “Güzel yerdeler, için rahat etsin,” sözünü duyduktan sonra ilk kez uyumuştun. Sen, iyi bir çocuktun. Bundan sonraki deneyiminde bilinçlenmiştin. On dört yaşındaydın. Baban saydığın dedeni kaybettiğin gün ağzını bıçak açmamıştı. Gözlerinden yaş akmamış ama için kan ağlamıştı. Sonra ilk toprağı sen atmış ve “Bundan sonra bütün heybetimle başucunda bir ben varım” dercesine annene sarılmış, dedenin emanetini kucaklamıştın.

Şimdi annesinin cenazesine yetişemeyen sen, aylarca üç civ-civin yasını tutan, sözde pek büyük bir adamdın.

Uçaktan indiğinde önemli insanların seyahat ettiği özel bir salondan dışarı çıkmıştın. Keşke hep o çok önemli insanların beklediği salonun içine tikişip kalsaydın. Havaalanından sonra içinden geçip gittiğin hiçbir yer artık senin doğduğun köy, büyüdüğü şehir değildi. Etrafa bir bakınmak için taksiciye “Kenara çek,” dediğinde yetişmen gereken bir cenaze olduğunu tekrar hatırladın. Sonra çevirip saatine baktın. Artık vedalaşmak için hiç vaktin kalmadığını anlayınca başını gökyüzüne çevirdin.

“Hoşça kal annem,” dedin.

Büyük şehrin küçük insanı,
Bugün kendine bile çok geç kalmıştın.

ların hayaliyle yaz aylarını beklerdin. Bir de bilmem kimlerin torunu Hasan Amca’nın küçük oğlu vardı. Onunla ne zaman bir araya gelseniz köyde penceresine taş atmadığınız ev, meyvelerini çalmadığınız ağaç bırakmazdınız. Sonraları büyüdükçe koptuğunuz bu arkadaşın hakkında ne çok şey duymuştun. Yıllar evvel çalışmaya diye köyden çıkıp gittikten sonra bir tek bayramlarda ziyarete gelmiş, sonraları yalnız bir mektup yazmakla yetinmiş, en sonunda mektuplarını da kesivermişti. Bir gün ailesinin yolu bu arkadaşının çalıştığı fabrikanın civarlarına düşünce dört dönüp çocuklarını aramış da bulamamışlardı. Senelerce küçük oğlandan haber alamayan zavallılar, tam anlamıyla annelerinin cenazesinde bir araya gelmiş, bir daha da birbirlerini ne arayıp ne de sormuşlardı. Bu hikâyeyi her dinleyişinde ne kadar kızar, küserdin. “İnsan

BENİ GÜZEL ANLAT

Baran Güzel

Aslı Ekim

Hangi filmi anımsamıyorum. Adam, gerçekten mutlu olduğu zamanlarda kolundaki saatin kronometresine basıyordu. Ömrünün sonuna geldiğinde yaşamı boyunca yalnızca 48 saat mutlu olduğunu fark etti. Gerçekten mutlu olduğum anları düşünüyorum. Nevin'le birbirimize sınıksız sarıldığımız o günü mesela. Kollarımı sırtına doladığım. Göğüslerini göğsüme bastırdığım. Gerçekten mutlu olduğum o son günü.

Tek kelime etmeden, yaklaşık yarım saat boyunca o şekilde kalmıştık. Bu birden ve sebepsiz yere sarıldığımız an, evlenmek istediğim kadının o olduğunu anlamıştım. Bir daha kimsenin beni böyle içten kucaklayacağına ihtimal vermiyordum. Tüm kötücül düşünceler onun sıcak bedeninde eriyip giderken, aşkın büyülü bir şey olduğunu düşünüyordum. Aşkın bütün sıkıntıları gideren bir ilaç olduğunu sanıyor, insanda daha derin yaralar açan bir bıçak olduğunu henüz bilmiyordum. Nevin'le birbirimizi bırakamıyorduk. Dişlinin çarkları gibi kenetlenmiştik. Sanki kollarını ilk gevşeten yenik düşecek, onun daha az sevdiği sonucu çıkacaktı.

İstiklal Caddesi'nde el ele yürüyorduk. Gezi eylemleri yapılmamıştı daha. Tramvay yolu asfaltlanmamış, cadde bugünkü gibi cahil işgaliyle burun buruna gelmemişti. Karadeniz müziği abartılmamış, Emek Sineması yıkılmamıştı. Tanpınar'ın bir dönem yaşadığı Narmanlı Han, ağaçlardan kurtulmuş bir ucubeye dönmemişti. Yani bir şehrin çöküşünün ilk sinyalleri radarımıza girmemişti.

Hazzo Pulo Pasajı'nda, Mustafa Amca'nın yerinde çay içeriz diye sözleşmiştik önceden. İlişkimizin ikinci ya da üçüncü yılıydı. Tarihi bir hatırlasam. Kavgalarımızın şiddeti tahammül seviyesindeydi o zamanlar. Beraber yaşamaya başlamamıştık çünkü. Sevişmelerimiz daha nadir ve daha anlamlıydı. Çiçekli bir elbise giymişti. Parmaklarımız birbirine kenetlendiğinde huzur denen şey maddeleşerek içime oturuyordu. Babam hâlâ yaşıyordu. Hatta ömrünün son yıllarında ciğerlerini prangaya vuracak hastalık, semtimize dahi uğramamıştı. Kovboy şapkalı kadın başımı, kazıktaki ipi çözen zarif elleriyle okşamamış, evimde bir atla beraber yaşamaya başlamamıştım. Çaresizlik bugünkü gibi aşamayacağım bir dağ olarak karşımda dikilmiyordu.

Pasaja onunla beraber ikinci gelişimizdi. İstiklal Caddesi'nde bedenimize değen yüzlerce omuzdan kurtulduğumuz an pasajın girişindeki takıcılar; ikinci el kitap, kartpostal, çanta ve ne olduğuna hiçbir zaman çok dikkat etmediğim çeşitli eşyalar satılan dükkânlar bana renkli bir diyarın habercisi gibi görünüyordu.

Mustafa Amca'nın yeri tıklım tıklım olmasına rağmen orada daima insanı buyur eden birileri bulunurdu. İlk bakışta boş masa göremediğimiz halde, "Yerimiz var abi, gelin," diyen adama yöneldiğimiz anda masalardan biri sihirli bir değnekle boşalır, kalkanların bizim gelmemizi beklediklerini düşünürdüm.

Çay tepsisi Mustafa Amca'nın koluna yapışık, canlı bir aletti. Önümüzde durdu. "Seninki iki şekerli, ablanınki üç," dedi. Ömrünü çay satmakla geçirmişti. Kimin kaç şekerli içtiğini hatırlamak gibi tuhaf bir yeteneği vardı. Onaylamamıza fırsat vermeden kesme şekerleri çayın içine atıp bardakları önümüze koydu. "Eyvallah abi," dediğimde arkasını dönüp başka masaları sulamaya gitti. Çaylarımızı yudumlarken ben aşk ile yeni tanışmış tüm aptallar gibi gözlerimi Nevin'in gözlerinden alıyordum. Burnuyla dudakları arasındaki et beninden, esmer teninden, kalın ve her daim yana kaykılmak için komik bir şeyler arayan dudaklarından.

Çaylarımız bittiği an, ocağa gizli bir mesaj gönderilmiş gibi Mustafa Amca önümüzde dikiliyordu. Nevin'in ikinci çayı asla

içmeyeceğini bildiğinden, boşları alırken masaya yalnızca bir bardak bırakıp gidiyordu.

Ben fiillerin sonuna bir kuyruk gibi eklediğim kiplerin zamanını değiştirmeye hazırlanırken pasajın medceziri içinde etrafımızdaki insanların yüzleri sürekli değişiyor. Biz "sabit"liğin tırnak içine alınmış haliyiz. Çay bardakları boşalıp doluyor. Tek başına kitap okuyan, arada gözlerinin ucuyla etraftaki kadınları ısırarak erkekler var. Bir yerde tek başına oturup kitap okuduğunda kendini havalı sanan insanlar yeryüzünde hiç azalmayacak. Birileri buluşuyor. Masalar birleşiyor. Masalar ayrılıyor. Mustafa Amca şahin bakışlarıyla boş bardak avı yapıyor. Taş döşemeli yerlerde tabureler rahat durmuyor. Tabure ayaklarının altına katlanmış kâğıtlar koyuluyor. Kafamda bir öykü var. Karşımızda üç tane liseli kız oturuyor. Bir tanesi sigaraya yeni başlamış, tutuşundan anlıyorum. Yarisına gelmeden sigarayı söndürüyor. Kurgumun içine zerk edeceğim bir ayrıntı bu. Geçiyorum.

Havadan sudan konuşuyoruz. Üç gün sonra doğum günüm. Nevin tüm arkadaşlarımızı çağırmak istiyor. İçkili, müzikli bir yere gideriz diyor. Ya da rakı balık yaparız. Sen bir şeye karışma. Her şeyi ben planlayacağım falan diyor. Geçen sene de aynı şeyleri konuşmuştuk. Doğum günlerinden nefret ettiğimi anlamak istemiyor bir türlü. Kimliğimde yazan tarihin yanlış olma ihtimalinden bahsediyorum. **"Annem 25 Haziran'da doğduğumu iddia ediyor. Baban nüfusa yanlış kaydettirdi seni, diyor. Dün gibi aklıdaymış. Babam ise ben doğar doğmaz kimliğimi çıkarmaya gittiğine emin."**

"Sence hangisi yanlış hatırlıyor olabilir?" diye soruyor Nevin. **"Bilmem,"** diyorum. **"25 Haziran'da doğduysam yengeç, 27 Temmuz'da doğduysam aslan burcu olurum. Burçlara inanan sensin. Sence hangi tarih uyuyor bana?"**

"Çoğu zaman tahammül edemediğim bir egon var. O yüzden baban haklı sevgilim."

"Ben de öyle düşünüyorum. Kendimi Allah gibi hissediyorum çünkü. Haziranda doğmuş olmam imkânsız." Nevin'e cevap vermesi için bıraktığım zaman çok kısa, devam ediyorum. **"Babam yıllardır muhtarlık yapıyor,"** diyorum. **"Çocuklarının kimliklerini geç çıkartanlardan nefret eder. Büyük küçük demeden azarlar, yeni mi aklınıza geldi, falan der. Küçük kardeşlerim doğduğunda, annemi hastanede yalnız bırakıp nüfus dairesine gitmişti."**

"Tamam o zaman doğum tarihinin doğru yazıldığına eminsen, belirsizlik yok demektir." Açıgımı yakalamış gibi sinsice gülümüyor.

"Hayır," diyorum gülmek için kendimi zorlarken. **"Bu, yine**

de büyük bir belirsizlik. Annemin kabul etmediği bir tarihte doğum günümü falan kutlayamam. Önce annemi ikna etmelisin."

İkinci çayım da biterken "Okula gittin mi bugün?" diye soruyor Nevin. Konuyu birden değiştirmesi doğum günümü kesin kutlayacağı anlamına geliyor.

"Gitmedim," diyorum yalnızca.

"Neden?" diye soruyor. Telefonunun ekranını yüzüne tutmuş. Rujunu tazeliyor.

"Gece geç saatlere kadar yazdım, sabah da uyanamadım," diyorum.

"Okulun bitmeyecek böyle gidersen."

"Ama romanım bitecek böyle gidersem."

*"Roman mı, bana bundan bahsetmemiştin. Öykü yazdığını sa-
nıyordum."*

*"Öykü de yazıyorum arada, ama çevremdeki herkes öykü-
cü olduğu için bundan sıkılmaya başladım. Öykü bir balon.
Hızla şişiyor ve yakında patlayacak."*

"Romandan da sıkılırsın sen."

"Sıkılana kadar yazacağım işte," dedim.

"Tamam, konu ne?"

Mustafa Amca bir çay daha bırakıyor masaya. Ağzımda kek-remsi bir tat var. Bir sigara yakıyorum. Nevin'e de bir tane uzatıyorum. Alıyor. Yakmıyor.

"Yeni taşındığım ev var ya, otoparkın içinde, Kadıköy'ün göbeğinde müstakil bir ev. Büyülü bir atmosferi var. Otopark görevlisi de tuhaf bir adam." Susuyorum, gözüm kar-şımdaki duvara yaslanmış küçük kitap tezgâhına takılıyor. Cem Akaş'ın 7'si. Muhtemelen ilk baskısı.

"Eee?" diyor Nevin. Öylesine soruyor aslında. Kafamda kur-guladığım şeyleri pek önemsemez. Yazdığım metinleri de, sırf ilişkimizi devam ettirebilmek adına okur.

"İşte bu evde oturan kişi –birçok anlamda bana benzeyecek– yazmakla kafayı bozmuş bir adam. Altı yıllık sevgilisinden ayrılmış. Edebiyatın ve kurgunun keskin baltasına hiç düşünmeden boynunu uzatabilecek bir adam. Hayatı alt üst olmuş sonra. Kurgu ile gerçeği birbirine karıştırıyor. Şimdi tam anlatamadım, hatta düşününce saçma sapan bir post modern deneme gibi de duruyor ama bence bitince güzel olacak."

"Anlamadım ama yaz bakalım sevgilim," diyor. Elleri masanın üzerinde, kavramam için buyurgan bir şekilde parmaklarını oynatıyor. Tutuyorum. *"Beni güzel anlat,"* diyor.

"Ama o zaman olduğun gibi anlatmak zorunda kalırım, seni biraz değiştireceğim," diyerek bir öpücüğü hak ediyorum. Yanağımdaki ruj izini silmeye çalışırken hesabı istiyorum. Kal-kıyoruz. Mustafa Amca, çantalarımızı sırtlanırken *"Fatoş Ha-nım ne iyi insandı, gitti zavallı,"* diyor. Bu anlamsız cümlelerin

ertesini günün sabahında hayatıma bir bomba gibi düşüp aklı-mı başımdan alacağını tabii ki bilmiyorum o an. O yüzden sı-rırtırken, *"Fatoş Hanım da kim?"* diyorum. Mustafa Amca duymazdan gelerek gidiyor.

İstiklal'de halay çeken bir grup var, durup seyretmek istiyorum. Hayatımda hiç halay çekmedim ben. Nevin kolumdan çekiştiriyor. Mustafa Amca'nın söylediği anlamsız cümleyi düşünüyorum.

"Temizlik için yardıma geleyim mi?"

"Bugün temizlik yapmayacağım," diyorum. *"Bugün sadece yazmak istiyorum."*

Kızılkayalar'ın önünde büyülü bir rüzgârın kokusuna kapılıym gibi aniden duruyoruz. Birbirimize kenetleniyoruz. Nevin, mengene umursamazlığıyla sırtımı sarıyor. İstanbul'un bütün sesleri bir pamuk tıkacının ardından geliyor. Korna sesleri uzaklaşıyor. Telefon melodileri, darbuka tıngırtıları, bozuk akordeon gıcırıltıları, küfürler... Bütün çirkinlikler bir kuşun ka-nadında gizleniyor adeta.

Eve geçiyorum. Zaman, finale yaklaştıkça hızlanıyor. Ayrıntı-lar giderek azalıyor. İçimde bazı şeylerin yanlış gittiğine dair korkunç bir his var. Boşluk duygusu. Giderek büyüyor büyü-mekte olan. Gönderme yapabiliyorum. Evet işte, hâlâ sağlıklı düşünabiliyorum. Evimin mavi duvarları biraz olsun sakinleş-tiriyor beni. Yatağım oh ne rahat. Word belgesinin yazıyla dol-mak için sabırsızlanan beyaz sayfaları önümde duruyor. Ge-ce geç saatlere kadar yazıyorum. Sık sık kapının önüne çıkıp sigara içiyorum. Otoparkta hiçbir hareketlilik yok. Otopark görevlisi küçük kulübesinde uyukluyor. Televizyonu açık bı-rakmış. Flash TV'den abuk sesler geliyor. Kapımın önünde kırmızı bir Mercedes. Sigaramın izmaritini üzerine atıyorum.

Yatağa geçiyorum. Gözlerimi kapattıktan sonra aklımdan ge-çen fragmanlar arasında Mustafa Amca'nın cümlesi var. Uyu-mak beni iyi edecek tek şey artık.

Her şeyin paramparça olmaya başladığı sabaha kapının yumruklanmasıyla uyanıyorum. Gider şimdi, diyorum. Yum-ruklar ısrarlı. Şimdi çeker gider. Gitsin. Demir, susmak bilmi-yor. Gözlerim uykulu. Sinirliyim. Karşımda otuzlu yaşlarında bir kadın. Başı örtülü. İçimden küfür etmek geliyor.

"Buyrun," diyorum.

"Kusura bakmayın," diyor. *"Rahatsız ediyorum sizi. Bu ev-de daha önce Fatoş Hanım otururdu. Ben de her sabah ka-pısını çalar, onunla laflamaya gelirdim. Fatoş Hanım dün hakkın rahmetine kavuşmuş. Gidip kapısını çalayım de-dim."*

KENDİME AİT BİR ODA

Esra Pulak

*Keşke sana daha sıkı sarılsaydım,
gittiğinde üşümezdim belki.

*Kusursuz olmak gibi bir derdim yok benim,
sadece bir kanat takıp uçmak istemişim.

*İnsanı insana kavuşturan zaman değil,
içindeki boşluklardı.

*Kendi içimizdeki hayvanları ehlileştirmeliyiz,
her şey'den önce bunu yapmalıyız.

*Sonbaharı bir de
kışın gözünden görmek lazım gelir.

*Sonbaharın yapraklarını
sana kavuşayım diye diye
biriktirmişim meğer.

*Kalbime güldü zaman...

*Yol bu; götürür aşk'a...

*"Ama" deme. Canım yanıyor!

*Ah kalbim! Ben de kalsaydın iyiydi...

Ne vakit yere sıkı bastım,
o vakit yerden yükseldim.
Hayal ettiklerimi
gerçekleştirmek için
ihtiyacım olan tek şey,
kendime ait bir odaydı,
kalbim'di.

ELMALI KURABIYE

Nihan Özkoçak

Fliz İrem Özbaş

-Gitti mi?
-Gitti.
-Gittiğini göremedim.
-Ağlama!
-Ağlamıyorum.

-Hem sana ne?
-Al şu mendili.
-Geri gelecekmış ama.
-Çay içer misin?
-Olur.
-Elmalı kurabiye de vardı.
-Fark etmez.

Hikâye şöyle başlıyor. Bir kadın bir adama âşık oluyor. Adam kadına âşık olmuyor. Adam ve kadın evleniyorlar. Bazen yaşadıklarımın herkesin yaşadıklarından biri olması ağıma geliyor. Hikâyenin sonunu en başında yazmıştım. Çünkü adam da kadına âşık olmalıydı. O zaman bitmez miydi? Belki biterdi. Ama işte o zaman bir şeyler insanın içinde cız ederdi. Ne yazık ki mevzu kimseyi derinden üzmeyecekti. Çünkü elmalı kurabiye bu sefer tam istediğim gibi olmuştu. Yan komşudan almıştım tarifi. Benimkinin hep yavan bir tadı oluyordu. Meğer yıllardır kullandığım tarif yanlışmış.

-Alsana bir tane.
-Ne bileyim, istemedim.
-Hadi yeter artık!
-Nasıl böyle umursamazsın?
-Herkes seçimini yaptı.
-İzin vermedin ki kalmasına.
-İzin verseydim de kalmazdı.
-Söyleyecekleri vardı.
-Zamanım yoktu.

Gerçekten de yoktu. Bu sabah çok geç uyanmıştım. Elmalı kurabiye yapmam gerekiyordu. Un almayı unutmuşum. Kalk, kahvaltı yap, markete git derken çoktan öğlen olmuştu. Hiç zamanım kalmamıştı. Hâlbuki günlere sığmayan zamanlarımız olmuştu. Söylenecek şeyleri bitirir ve sonunda sessizliğimizde düşünebilirdik. Denemedik. Sonuç bu hikâyede de farklı olmadı. İşte bu yüzden zaman artık mühim bir meseleydi. Neyse, ağlaması dinmişti en azından.

-Böyle bahane mi olur?
-Neden bahane olsun?
-Kaç yıllık evlilik!
-Ne güzel söyledin.
-Bir dinleseydin adamı.
-Öyle çok dinledim ki.
- Affetmeyecek misin?

Geçenlerde elmalı kurabiye yapmaya niyetlendim. Akşam yemekten sonra çayımızı koyar, tatlı tatlı yeriz dedim. Yan komşu çıkageldi. Kimin bahçesinde ne çöp var bilen dedikodu sermayesi olanları çekiştirmeyi seven sevimsiz biriydi. Bir kadınla görmüşler onu, hem de birkaç kere. Kadını sordum. Önce kem küm etti. Güzel, genç bir kadınmış. Güzel-genç... Duraksadım bir süre. Komşu, fırında pişen elmalı kurabiyenin kokusunu alınca konuyu değiştiriverdi. Kendi tarifini anlattı

bana. Bir kere öyle hızlı hızlı karıştırmakla olmazmış. O zaman çırpınmak yerine çırpınıyormuş insan. Her malzemenin teker teker konulması şartmış, yoksa eşit dağılmazmış. Bütünlük sağlanamayınca uyumlu da olmuyormuş hiçbir şey. Verdiği nasihatleri tarife yedirmekte geç kalmıştım. Kurabiye yavan oldu. Zaten o da yemedi.

-Biz iyi değildik.
-Hiç kavga etmezsiniz.
-Hiç konuşmazdık.
-Seni seviyordun ama.
-Sağ olsun!
-Sen sevmedin mi?
-Ne yazık ki sevdim.
-O zaman anlamıyorum.

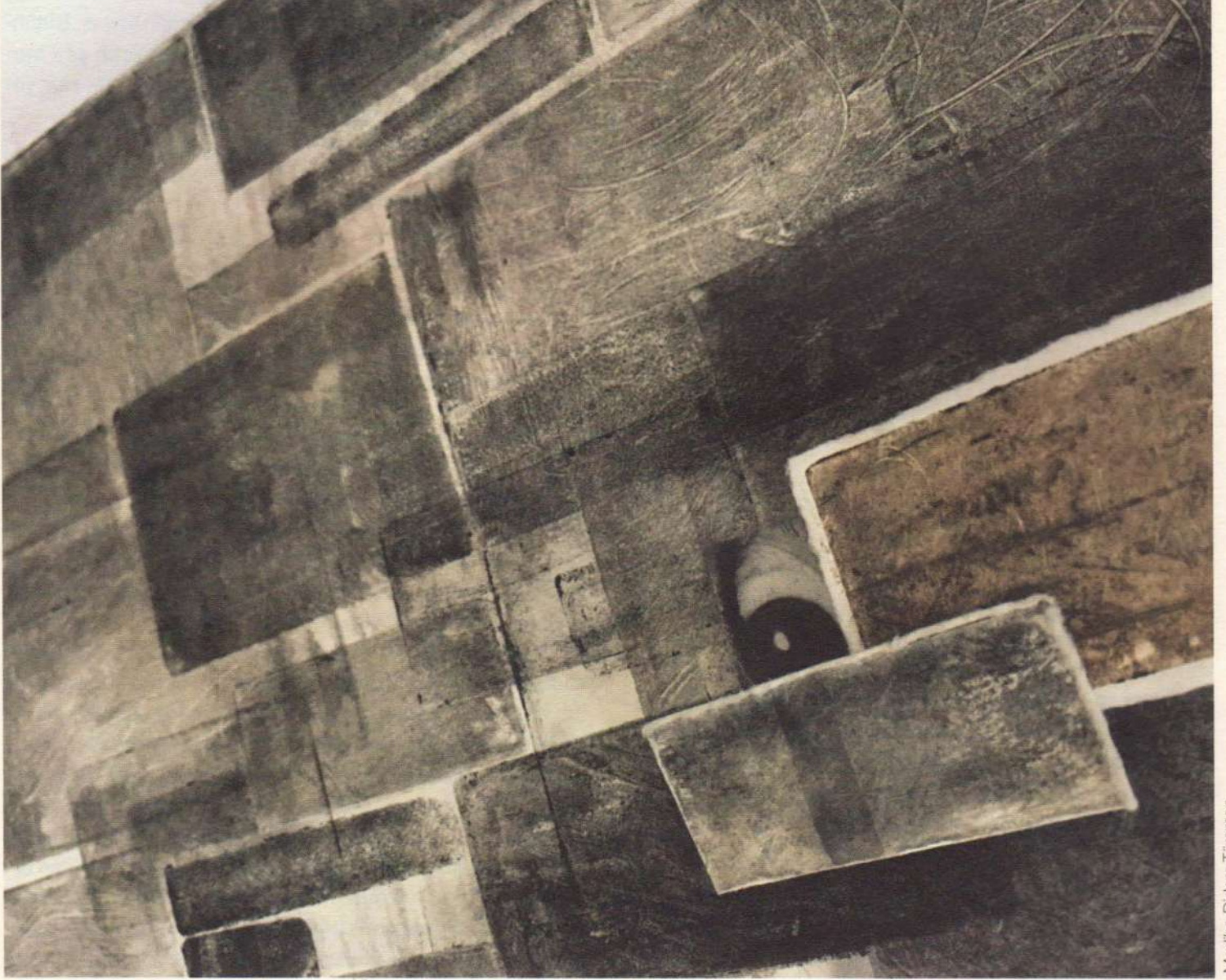
Şu kurabiyeyi yapabilmek için dün bir sürü yol gittim. Komşu, "en iyi malzemeyi merkezdeki markette bulursun," dedi. Uzun zamandır oralara gitmişliğim yoktu. Onu gördüm, şu güzel ve genç olanla. Şimdi yanına gitsem bir dolu bağıracaktım. Yahut sakın mı davranırdım? Bilemedim. Hiddetimi boş verip "her şey yolunda" gibi davransam kendime olan saygımı yitirecektim. Hayır, bilmesi gerekirdi. Sinirime yenilmeden durabildim sonunda. Onun kendisini görebilmesini sağlayacaktım. "Ucuz herif," diyecektim. Sonra komşuya gidip "Bu mu güzel dediğin kadın?" diye çemkirecektim. Aslında birbirleri için yaratılmışlardı. Ukala sesler fısıldadı kafamda. "Sen nesen sanki?" "Ben," dedim onlara, "ben de bir şey değilim." Bu adamın voltasında, çapkın gülümsemesinde, dalıp uzaklara götürdüğü bakışlarında kendimi bulmuştum. Öyle her şeyimle bırakmıştım kendimi. Sonra, "üç kişiden biri fazla bu hikâyeye," dedim. Gitsem ne olurdu, gitmesem ne? Koyardım hikâyemi çantama, bir tren geçerci önümden, yükümü arkada bırakır yollara düşerdim. Yollar bitmezdi, ömrüm yollarda biterdi. Tuhaf bir hafiflik hissettim üstümde. Bir şeyi unuttum diye düşündüm. Un almadığım aklıma gelmedi.

-Sana bunu anlatamam.
-Anlatırsan, dinlerim.

Hikâyenin en başında adam kadına nasıl "merhaba" dediyse öyle kolay "hoşça kal" dedi. Gidene "güle güle!" dersin en fazla. "Nereye gidiyorsun?" denilmez. Sonra hep devamı gelir, elvedalar tekrar eder. "Ah" çekersin. "İkimizden biri gitmeli." Çıkıp gitti. Elmalı kurabiye fırından yeni çıkmıştı. Çok bir şey düşünemedim. Ağzımda dağılan tarçın tadıyla sonunda her şey tam da olması gerektiği gibiydi.

İYİ BİR KOMŞU GÖZETİP KOLLAYAN MIDIR?

Mediha Didem Türemen

Mediha Didem Türemen

Yaz güneşinin karşı kaldırımdaki çizgiyi geçmesi, sokağa oynamak için çıkma zamanımın gelmesiydi küçükken. Balkonda beklerdim vakit yaklaşmaya başladığında. Komşularla balkondan balkona sohbet edilirdi, herkes birbirinden haberdardı bir şekilde. Çocukluğum, Ege sahilinde bir kasabada, Kuşadası'nda geçti. Kuşadası'nda bir sitede. Sitenin bir bekçisi vardı, geceleri düdük çalardı, böylelikle herkes kendini güvende hissederdi. Siteye yabancı biri, birileri geldiğinde hemen fark edilirdi. Korkusuzca sokakta, bahçelerde oynardık. Düşsek, acıksak, susasak ev hemen yakınımızdaydı, ya da bize su verecek, toz şekerli tereyağlı ekmek verecek, düşersek bize yardım edecek, gözetip kollayacak komşular yakınımızdaydı.

Bayramlarda, 'iyi bayramlar' demek için biz çocuklar, sitedeki ve çevre mahallelerdeki neredeyse tüm kapıları çalardık. Tanıdık tanımadık herkesle bayramlaşıldı. Başkasının kapısını çalmak korkulacak bir şey değildi, çünkü güvendedik, bir zarar gelmezdi. Sonra dedemin ağlayarak istismak olmasını kabul etmek zorunda kaldığı, bir ömür emek verdiği zeytinliğinden ve tütün tarlasından geriye kalan arazide yapılan apartmanlara taşındık. Çevresi zeytinliklerle dolu o apartmanlar, 90'larda oluşmaya başladı ve parça parça beton plakalar adeta birleşti. Siteler, sitelerle bitişik, sınırlarla, tellerle, duvarlarla ayrılmış alanlar oluştu. Bizim içinse apartmanlar daha çok çocuk, daha çok oyun demekti bir bakıma. Biz halimizden memnunduk o dönem için.

Çevrede çok inşaat vardı, bu inşaatların oluşması için de, dolması için de çok göç gerekti. Eskiden yürüyerek gidebildiğim okuluma, çevresi site inşaatlarıyla dolmaya başlayan sitemizden okul servisiyle gitmeye başlamıştım. Betonlarla, demir iskeletlerle dolu hayalet binalardan birileri bakardı sanki gelip geçerken. Kimin hangi katta olabileceği kestirilemezdi. Oralarda bekçi de yoktu. Henüz inşaat halindeki yeni siteler, birbirinin aynı bloklar, kasabanın yerlilerinin nüfusundan fazlasına yer verebilecek kadar çok ve aynı anda oluşuyordu sanki. Eskiden bir mahalleden diğerine rahat rahat oynamaya giderken artık mahalleler arasında inşaat alanlarından oluşan hayalet alanlar girmeye başladı. Yeni komşular bir süreliğine, o inşaatlar için muhtemelen çok uzaklardan dönemsel çalışmaya gelen, tek başlarına orada, inşaatta yaşamak durumunda olan çalışanlardı. Güvende hissedemeyeceğimiz gözler tekrarlanan bloklar arasından bakıyordu, onlar da kendilerini güvende hissetmiyorlardı belki. Tanımadıkları bir yerde, ailelerinden uzaktaydı onlar da. Karşılıklı oluşan tekinsiz bir durum vardı sanki.

'Kasabanın yerlisi', 'Kimlerdensiniz' gibi sözler, inşaatlar dolmaya başladıkça azalmaya başladı haliyle. O zamanlar için lüks olan evin kapısına mercek göz taktırmak, olağan bir şeydi artık. Veya sürekli kapalı olan apartman kapısının otomatik olarak evden basılan bir düğmeyle açılabilmesi, o da sıradanlaştı, lüks değildi artık. Kapıdaki mercekten bakan gözler, açılmayan kapılar artmaya başladı bir süre sonra. Hatta, apartmana, hiç karşılıklı sohbetin olmadığı komşuya gelen misafirler, o mercekten seyredilirdi kapının önünden geçerken. Balkondan balkona sohbet, pek çok yabancı komşunun olduğu dairelerde oturanlar tarafından hoş karşılanmamaya başladı. Gözler; perdenin, pencerenin, kapının ardından bakmaya, ses etmemeye, sessizce izlemeye, uzaktan bakmaya başladı zaman geçtikçe. Dışarıdan bakınca tekrarlanırcasına çoğalmış bloklarda sanki kimseler oturmuyordu. Haliyle, bir şeylerin ardındaki o gözlerle tanışık olmak da zorlaşmaya başladı. Konuşmayan, arada bir, merceklerin ardından, kolaçan eden, 'kollayan' bir çift gözle tanışabilmek, iletişim kurmak, tanımak pek kolay değildi.

Daha sonra üniversite ile gelen İstanbul dönemim başladı. Babamın ailesi İstanbullu olduğundan belki de şanslıydım, yalnız değildim Kuşadası'ndan sonra İstanbul'da. Artık değil balkondan balkona sohbet, evlerin balkonu yoktu. Havanın bulutlu veya güneşli olup olmadığına, pencereden başımı dışarı uzatıp bakardım. Yani o iki blok arasındaki mavilikte bulut yoksa tamam hava iyiydi. Ama, dışarı çıktığımda blokların gerisindeki siyah bulutlarla karşılaştığım ve meğerse yağmurun yakında olduğunu fark ettiğim çok oldu. Blokların güneşi, ağaçları engellediği yerlere rağmen neyse ki deniz vardı, neyse

ki Boğaz vardı. Her sabah Suadiye'den Beyazıt'a, İstanbul Üniversitesi kampüsüne giderdim. Vapur yolculuklarında ezberlediğim Boğaz'ın silüetinin değişimine birebir tanık oldum. Üzerinde karelerle dolu bodur dikdörtgen blokların fonu, ince uzun gri-mavi dikdörtgenlerle ve benzeri tanımsız geometrik yapılarla dolmaya başladı. 2000'lerin başlarındayken grileştiği için içimizin gittiği o silüet, hepten birtakım bloklarla kaplandı, değişim geçirdi. Şimdi vapur yolculuklarında, birbirinin önüne geçen, üstüne çıkan dikdörtgenlerin mücadelesini seyrediyoruz. Her şeye rağmen Boğaz'ın, İstanbul'un güzelliği de, ardındaki o mücadele, adeta kapışma da durmadan sürüyor.

Bu dikdörtgen bloklardaki herkes, gözetip kollaması için tanımadıkları birilerine emanet etmeye başlıyor hayatlarını. Daha önce sanayi bölgesi olan veya gecekonduyla ve az katlı evlerle dolu bir bölge, bir anda tıraşlanabiliyor ve oraya güvenlikli, yüzme havuzlu, akıllı evlerin olduğu bir alan tepeden inme kurulabiliyor. Ama o alanın sınırının hemen bitişiğinde, tıraşlanmamış tarafta yaşam halihazırda devam ediyor; üstelik o tepeden inen blokların inşaatını, tozunu toprağını, gürültüsünü sabırla çektikten sonra her gün aynı saatte o blokların boşalttığı trafiği kazanmış halde. Her iki taraf da pencerelerinin, perdelerinin, kapı gözlerinin ardından birer göz olarak tanıtıyorlar kendilerini. Arada bloklar, teller, sınırlar; ardında birbirlerini izleyen gözler var.

Bir şehirdeki değişim, aslında tüm coğrafyaya, dünyaya sızan bir değişim. Arada mesafelerin olması için plazalar, gri bloklar gerekmiyor. İnsanoğlu; penceresinin ardında, kilitli kapısının merceğinin ardında güvende, kendisi için kalıyor. Kapıyı iyice kilitleyip dünya barışı dileklerinde bulunmaya devam ediyor. Çocuklar bahçede, sokakta oynarken bir anda kaybolabiliyor. Komşular gözetip kollamıyor, şüphe uyandırıyor. Komşular, şehrin silüeti gibi betonlaşıp korkulan imgeler haline dönüşüyor. Çizilen sınırlar, kilitli kapılar, şifreler, alarmlar insanoğlunu gözetken, kollayanlar haline gelirken dünyanın her yerine sızan korkutma eylemleri, sınırlar üstü bir halde sıçramaya devam ediyor. Komşunun başına gelene verdiği tepki geleceğini belirliyor. Bu tepki, kişinin kendi sınırından, ülkelerin sınırlarına kadar ulaşan bir etki.

İyi bir komşu nedir? Birbirini gözetip kollayan mıdır? Karşılığı var mıdır? Ülkelerin komşularıyla yaptığı kâğıt üstündeki güvenlik dilekleri rutin şekilde devam ediyor. Bu tekinsizliği savmak adına devletlerin birbirini gözetip kolladığını sözde ilan ediyor. İlan edildikçe, tekrarlanan blokların arasında daha korkulan, daha tekinsiz sınırlar çiziliyor. İlan edildikçe geriye blokların içindeki odalara sığınan, dünyayı ekrandan seyreten, birbirine komşu ama birbirinden habersiz gözler kalıyor.

BU ASKERLİK BİTMİŞTİR

Melik Tahir Şaştım

H: Günaydın Melik Abi.

M: La yeter yeter! Yeter Hayati, yeter!

H: Bismillaaa, n'ooluyo ya? Günaydın dedim sadece.

M: Deme ulan deme! Aynı ranzada yatıyoruz be, altımda yatıyosun. Her sabah her sabah ne günaydını oğlum? Sevgilimden bu kadar günaydın mesajı almadım ben, midem bulandı artık.

H: Askere geleli daha iki hafta oldu, ne ara miden bulandı abi? Şafağımız kaç ya şunun şurasında?

M: Şunun şurasına başlatma Hayati. Saat sabahın altısı. Burnumu elli kişinin osuruk doldurduğu şu koğuşa açmışken kulaklarımı bir de senin o detone sesinle... Fiil bulamadım, cümlemin gidişatını yitirdim; bak, kelime hazneme bile tam erişim sağlayamamışım henüz, çekemem şimdi şafak mafak muhabbetini.

H: Ohooo, sen şimdiden böyleysen...

M: Ne olmuş şimdiden böyleysen? Ne demek istiyosun sen?

H: Tamam! Bi' şey demedim, konuşmadım hiç. Ben tıraş olucam, görüşürüz.

M: Dur la dur gitme, şu battaniyenin ucundan tut da katlayalım.

H: Bu nasıl nevresim ya?

M: Sus, benim ağzımı açtırma. Tut şurasından. Ordan değil, orası boş, şu köşeden...

H: Başı kıcı belli değil ki, ne biçim bi' şey anlamadım.

M: Nefret ediyorum bundan var yaaa. Nefret kelimesinin tüm semantik ve epistemolojik varlığını böbreklerimde hissederek üstelik. Daha önce hiçbir şeyden bu denli nefret etmedim.

Ateşe verip camdan fırlatmak, sonra ardından atlayıp havada yakalayarak boğmak, tırnaklarımla parçalamak istiyorum. Nevresim iki metre, içindeki battaniye bir buçuk metre ki ben sivildeyken de nevresim denen şeyden nefret ederdim Hayati. Her şeye alıştım. Erken uyanmak, her gün tıraş, günde beş defa içtım -hah salla şimdi orayı aşağı doğru ki ucu çözül-sün-, sayısız mıntika temizliği, eğitim, emir almak, bot mot, hepsine eyvallah ama uyanıp da bu yatağı, bu saçma sapan nevresimli battaniyeyi nizami katlamaya çalışıyorum ya sanki etimden et koparıyolar. Sanki ayak serçe parmağımın üstünden çimento kamyonu geçiyor. Sanki şarj kablomda temasızlık var böyle hani dokunursun şarj eder bırakınca yine bozular. Tamam zorlama, battaniyeyle nevresimin ucu denk gelmiyor battaniye kısa dedik ya dinlemiyor musun arkadaş... Her uyanışında insana aynı eziyet edilir mi? Promete miyim Sisypheos mu Hayati, hangi tanrı gönderdi bana bu melun nevresimi? Elini vicdanına koy, uçları da içe doğru katla... Düşün ki her gün yeniden doğuyorsun ama ana rahminden kendi imkânlarıyla sürünerek çıkmak zorundasın. Önce elini dışarı uzatıp bi yerlere tutunmaya çalışıyosun ki kendini dışarı çekebilesin ama ellerin minnacık ve her yer kaygan, zaten kafan sıkışmış içerde, ağzın burnun amniyon sıvısıyla dolu falan, bi ton iş. İnsan doğmaya erinir. Bu battaniyenin manası maddesinden çok daha ağır. Beni anlıyor musun?

H: Gözüme çapak batıyor, yüzümü yıkamam lazım abi şimdi sana ne desem yalan olur.

M: Yalan olmaz, yanlış olur. O yüzden bi' şey deme. Günaydın da deme. Bunca şeyi ne acılar çektiğimi biraz olsun hisset diye anlatıp kafanı şişirdim. Görüyorsun, zihnimde yeterince ses ve hayatımda yeterince tekrar var. Bir tekrar da sen ekleme. Nevresimliğin âlemi yok.

H: İkna oldum abi. Günaydın yok.

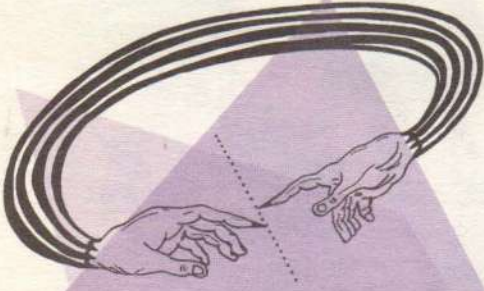
M: Sana da günaydın yok Hayati.

YAZMAK ÜZERİNE

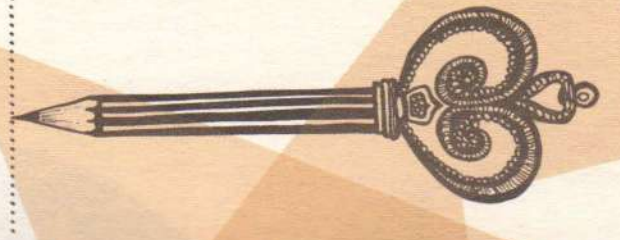
“Benim için mutlu bir gün, bir sayfa iyi yazı yazdığım sıradan bir gündür. Yazının dışındaki hayat eksik, kusurlu, anlamsızmış gibi gelir bana. Beni tanıyanlar, yazmaya, masaya, beyaz kâğıtla dolmakaleme bağlılığımı bilir, ama gene de 'Biraz tatil yap, gez, eğlen, yaşa!' diye öğüt verirler bana. Daha yakından tanıyanlar ise, benim için en büyük mutluluğun yazmak olduğunu bildikleri için yazıdan, kâğıttan, mürekkepli kalemimden beni uzak tutacak şeylerin en sonunda bana yaramayacağını söylerler. Hayatta hep ve yalnızca istediğini yapmış, istediği işten başka hiçbir şeyle uğraşmamış nadir mutlu insanlardan biriyim.”

Orhan Pamuk,
Manzaradan Parçalar,
İletişim Yayınları, 2010, s.12.

“Yazıda bulduklarım hayatta da olsun isterim ama, bunun mümkün olmadığını bilirim. Yazı çok farklı bir dünya, çok farklı bir hayat, çok farklı bir deney. Tam tersine, hayatta bulamadığımı yazıda ararım. Ancak kelimelerin arasında huzur duyar, kelimelere dönüşebildikçe varlığımı hisseder, kelimelerin aynasına baktıkça çizgilerimi görürüm. Gerisi, bin kuyruklu yalan benim için. Yalandan da öte, oldukça kötü kurulmuş bir sahne, binlerce kez yinelenen bir sahtelik, yaşı yüzyılları aşan bir acı ve bir türlü altından kalkmayı beceremediğim koca bir kaos.”

Hasan Ali Toptaş,
Başlarken Yalnızsın Bittiğinde Daha da Yalnız,
Everest Yayınları, 2017, s.102.

“Hayat tecrübelerimle şu yargıya vardım ki, başkalarıyla benim aramda korkunç bir uçurum var, anladım, elden geldiğince susmam gerek, elden geldiğince düşüncelerimi kendime saklamalıyım. Ve şimdi yazmaya karar vermişsem, bunun tek nedeni, kendimi gölgeme tanıtmak isteğidir. Duvardan doğru eğilmiş, yazdıklarımı oburca yutmak, yok etmek isteyen gölgeme. İşte onun için denemek istiyorum: Birbirimizi ola ki daha iyi tanırız. Uzun zamandır başkalarıyla bağımı koparmışım, kendimi daha iyi tanımak istiyorum.”

Sâdık Hidâyet,
Kör Baykuş,
Çeviri: Behçet Necatigil,
YKY Yayınları, 2014, s.16.

“Yazmak: Başkasının yerine geçmek, yüceltmek, yerini tutmak... Artık neredeyse bir kalıp, bildik bir şey, doğal karşıladığımız, yani unuttuğumuz bir şey. Ruh biliminin bu ışıltılı gerçeğini doğru dürüst mercek altına yatırmanın zamanı gelmedi mi? Gerçek her zaman ilişkileriyle geçerlik kazanan bir dizgedir. Bence, yazarın hormonları, kişilik karmaşaları ve kısıtlamalarıyla olan ilişkileri bize güzelim bir formül sunan bu gerçekte çok iyi ortaya çıkar ve anlaşılır: Edebiyat = bir başkasının yerini tutan yol.”

Julio Cortazar,
Andres Fava'nın Güncesi,
Çeviri: Ayşe Nihal Akbulut,

X

Yalnız'ın odasında
İkinci bir yalnızlıktır
Ayna.

XI

Yalnız
Her uyanır
İkinci uykusuna

Gökçe Kocaman

Öğrendiklerimin çoğunu dinlediklerimden,
Bildiklerimin çoğunu düşündüklerimden,
Unuttuklarımın çoğunu yaşadıklararımdan,
Yazdıklarımın çoğunu unuttuklarımdan çıkardım.

En uzun hep kendime konuştum,
Başkalarına hep kısa yazmak istedim
Ne kendim dinledim ne başkaları.

Özdemir Asaf

Benden Sonra Mutluluk

BİR İNTİKAMIN ANATOMİSİ: OLDBOY (2003)

Zühre Canay Güven • Mehmet Emin Satır

**“Her karanlık kendisini sonlandıracak
şafağın tohumlarını içinde taşır.”**

DANTE ALİGHIERİ

Güney Kore sineması denilince akla gelen ilk yönetmenlerden birisi olan; şiddet, intikam ve aşk temalarını büyük bir ustalıkla aynı potada eritmeyi başaran Chan-wook Park'ın efsaneleşen filmi *Oldboy* (2003) üzerinden yıllar geçmesine rağmen güncelliğini korumayı başarıyor. 2013 yılında Hollywood tarafından aynı isimle yeniden çekimi yapılan *Oldboy*, aşk, şiddet ve intikam temalarının büyük bir uyum ve ustalıkla işlendiği bir Güney Kore filmidir. Dae-su Oh isimli ana karakterin başından geçen olayların anlatıldığı ve modern bir mitolojik anlatı özelliği gösteren *Oldboy* filminin konusuna kısaca göz atacak olursak; Dae-su Oh ve kendisinden intikam alan arkadaşı Woo-jin Lee ile aynı lisede okumaktadırlar. Dae-su Oh bir gün okulda Woo-jin Lee'in kardeşi ile yaşadığı ensest ilişkiye tanık olur ve bu olayı okulda biraz da kendisinden bir şeyler katarak yaymaya başlar. Alenileşen bu ensest ve yasak ilişki birbirlerini her ne kadar sevseler de iki kardeşi zor duruma sokar ve Woo-jin Lee kardeşini/sevgilisini köprüden aşağıya atar. Bunun üzerine Woo-jin Lee psikolojik bir yıkıma uğrar ve Dae-su Oh'dan intikam almanın yollarını arar. Film tam da bu noktada bir intikam anlatısı şekline dönüşür.

Yaşanan olayların üzerinden uzun bir süre geçer, Woo-jin Lee intikam soğuk yenen bir yemektir öğretisinden hareket ederek uygun zamanı bekler ve günü geldiğinde Dae-su Oh'u kaçıarak 15 yıl boyunca bir hücrede

esaret altında tutar. Bu süre zarfında Dae-su Oh'a bir dizi hipnotik teknikler uygular ve geçmişini unutmamasını sağlar. Kendisini hapsedenin kim olduğunu bir türlü bulamayan Dae-su Oh, 15 yılın sonrasında serbest bırakılır ancak asıl kapatılmanın bu serbest bırakılma anından sonra başlayacağını henüz farkında değildir. Dae-su Oh'a, serbest kalır kalmaz tanımadığı bir kişi tarafından bir miktar para ve cep telefonu verilir ve intikam sürecinin ikinci yarısı Woo-jin Lee için başlamış olur. Çünkü Woo-jin Lee'in asıl planı, Dae-su Oh'u serbest bırakıp hipnozla telkin ettiği direktifler doğrultusunda öz kızı olan Mido'ya aşık olmasını sağlamaktır. Bu noktada intikam derinleşmektedir ve hesaplama zamanı yaklaşmaktadır. Dae-su Oh da bir yandan kendisini 15 yıl boyunca hapsedenin kim olduğunu öğrenmek istemektedir yani Dae-su Oh da kendi intikam planını hazırlamaktadır. İntikam planı Woo-jin Lee'in planladığı şekilde gitmektedir, Dae-su Oh, aldığı direktifler doğrultusunda bir su ürünleri lokantasına girer ve orada çalışan öz kızı Mido'ya âşık olur. Bu noktadan sonra Dae-Su Oh'un intikam planına Mido da dâhil olur ve birlikte henüz bilmedikleri Woo-jin Lee'in izini sürerler.

Woo-jin Lee, bir noktada Dae-su Oh'u serbest bırakmış olsa da aslında daha büyük bir kapatılmanın içerisine sokmuştur çünkü artık intikam derinleşmektedir. Dae-su Oh, çabaları sonucunda Woo-jin Lee'e ulaşır ancak onu tanıyamaz dolayısıyla da kendisinin neden 15 yıl boyunca hapsedildiğini öğrenemez. Bu bilgiyi elinde tutmuş olmanın vermiş olduğu güçle Woo-jin Lee, Dae-su Oh'un şiddetinden kendisini korumayı başarır çünkü Dae-su Oh bilmek istemektedir bu noktada bilgi ve güç ilişkisi gözlemlenmektedir. Nihayetinde Dae-su Oh gerçeğe yüzleşir ancak bu yüzleşme Dae-su Oh için oldukça sancılıdır tıpkı Platon'un idealize ettiği mağaradaki insanların güneşi gördükleri anda gözlerinin yanması ve kör olmaları gibi.

Gerçek Dae-su Oh'un benliğini yırtacak kadar güçlüdür, genç yaşta yapmış olduğu bir hatanın tüm hayatını nasıl etkilediğinin gerçeğe yüzleşme anında farkına varır. Dae-su Oh bilmeden, kızına âşık olmuştur ve cinsel birliktelik yaşamıştır; tıpkı mitolojik bir karakter olan Oedipus'un öz annesiyle yaşadığı gibi. Bu noktada Dae-su Oh da tıpkı Oedipus gibi kendisini cezalandırır ve dilini keser, Oedipus'un gözlerine mil çekmesi gibi. Bu noktada modern bir mitolojik anlatı özelliği gösteren *Oldboy* filmi için metinlerarası bir anlatı olduğu söylenebilir. Oedipus efsanesiyle benzeşimler gösteren film çok sesli bir özellik göstermektedir.

Dae-su Oh'un hayatının bu denli alt üst olmasının arka planında belki çocukça ve masumane görülebilecek bir yanlış bulunmaktadır ama filmde de görüldüğü üzere insan, yaptığı

şeylerden bir şekilde sorumludur her eylemin birtakım sonuçları bulunmaktadır. Bu noktada geçmişin bir hayalet misali insanın peşinde gezinmesi, geçmişten bir noktada kaçılmayacağına da altını çizmektedir ve akıllara Michael Haneke'nin *Caché* (2005) filmi getirmektedir. Benzer bir geçmiş ve intikam teması özelliği gösteren *Caché* filminde de geçmişte yaşanan bazı şeylerin geleceği şekillendirebileceği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla Dae-su Oh, kendisinin de itiraf etmiş olduğu üzere geçmişte işlemiş olduğu bir "günah"ın bedelini ödemektedir. Bu noktada Dae-su Oh'un başına gelenlerle Kelebek Etkisi Teorisi arasında bir analogi kurmak mümkündür. Temelde, bir sistemdeki küçük değişikliklerin, öngörülemez ve büyük sonuçlar doğurabileceği düşüncesine dayanan Kelebek Etkisi Teori'sini klasikleşen önermesiyle açıklayabiliriz. Şöyle ki, Amazon Ormanları'nda bir kelebeğin kanat çırpması, ABD'de bir fırtına kopmasına neden olabilir. Dolayısıyla hayatın herhangi bir anında yapılan küçük değişiklikler veya eylemler geleceğe yönelik köklü değişimlerin tohumu olabilir. Bu noktada Dae-su Oh'un da kestiremediği ve farkında olmadığı belki de küçük bir şey olarak algıladığı, Woo-jin Lee ve kız kardeşinin birlikteliğinin ifşası, kendisine tabiri caizse bir fırtına olarak geri dönmüştür.

İntikam meselesine tekrar dönülecek olursa Woo-jin Lee, Dae-su Oh'u gerçeğe yüzleştirerek intikamını alır ve intihar eder çünkü fantazyasına ulaşmıştır. Dolayısıyla arzu nesnesi artık ortadan kalkmıştır. Fransız psikanalist Jacques Lacan'ın imlediği objet petit a yani Dae-su Oh'a karşı beslenen intikam arzusu yerine getirilmiş ve Woo-jin Lee arzularından arınmış bir hale gelmiştir. Yine Lacan'ın tabiriyle belirtilecek olursa, arzusun ölümcül bir hazza dönüştüğü jouissance anına ulaşmıştır ki bu kavramın somutlaşmış hali Woo-jin Lee'in intikam sonrasında kendisini öldürmesi sahnesinde açık bir şekilde görülmektedir. Woo-jin Lee için ontolojik bir erek haline gelmiş olan intikamın gerçekleşmesi, Woo-jin Lee'de boşluk hissi yaratır. Bu boşluk ve anlamsızlık hissi Lee'yi intihara sürükler.

İntikam filmleri içerisinde özel bir yere sahip olan *Oldboy* filmi aslında çok temel ve hatta klişe olarak tabir edilebilecek bir konuyu ele almasına rağmen, konuyu ele alış biçimi ve kullanılan sinema teknikleri sayesinde benzeri filmleri arasında öne çıkmayı başarmaktadır. Filmin geneli içerisinde yer alan şiddet ve cinsellik sahnelerine klasik müziğin eşlik etmesi, şiddeti bir noktada seyirlik hale getirmektedir. Nihayetinde şiddet hayatımızın tümüne yayılmış bir olgudur. Günlük hayatın akışı içerisinde defalarca tanık olduğumuz şiddet, intikam, aşk ve cinsellik gibi olguların Chan-wook Park'ın perspektifinden izlenilmesi hususunda *Oldboy* filmi önemli bir yer tutmaktadır.

GÜNEY KORE SİNEMASI:

SANSÜRLERİN ARDINDAN YÜKSELEN ŞİDDET

Doğukan Adıgüzel

Sinemanın bir sanat olarak yayılmaya başladığı 1900'lerin başında Kore, Japonya'nın işgali altındaydı. Japonlar işgal ettiği diğer ülkelerdeki gibi baskıcı bir tutum sergiliyor, bu durum da, Kore'de sinemanın gelişmesini engelliyordu. O dönem bir sinema endüstrisine sahip olmayan ülkede, ABD'den ithal edilen filmler gösteriliyordu. 1919'da çekilen *Loyal Revenge* ve *The Righteous* ilk Kore filmleriydi.

Film ithalatının büyük ölçüde Japonların elinde olması üretilen filmlerin içeriğine de yansıyor, Japonlar sinemayı bir asimilasyon aracı olarak kullanıyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın bölgeden çekilmesiyle Kore'de iki devletli bir yapı ortaya çıktı.

Japonya'nın işgalden çekilmesinden sonra ABD güdümündeki Güney Kore, SSCB ve Çin güdümündeki Kuzey Kore arasında savaş çıktı. 3 yıl süren savaşın sonunda Amerika desteğiyle General Park Chung-hee yönetime el koydu. 1979'a kadar baskılar, yolsuzluklar, katliamlar ve sansürlerle süren liderliği suikasta uğramasıyla son buldu. Kendisinden sonra yine darbeyle 1979'da Chun Doo-hwan başa geldi. 1988'deki seçimlere kadar bu durum değişmedi. Darbe dönemlerinde Güney Kore sineması ağır sansürlerle boğuşuyordu. Toplumsal gerçekçi filmlere izin verilmiyor, antikomünist filmlere ödüller dağıtılıyordu. Savaşın neden olduğu etkileri azaltmak için hükümet, vergileri azaltarak sinema sektörünün canlanmasını sağladı. Yabancı filmlere kota uygulandı. Bu dönemde film üretiminde ciddi bir artış yaşandı. Fakat 1963 -1975 yılları arasında, yeni hükümetin çıkardığı film üretim kotası gibi kanunlar, Güney Kore sinemasını karanlık bir döneme soktu. Soğuk Savaş yıllarında daha da yükselen Kuzey Kore ve Güney Kore arasın-

daki gerilim, sosyal hayatı da etkilemeye başladı. Bu gergin atmosfer beraberinde sansürü de getirdi. Komünizm propagandası içeren filmler yasaklanıyor, hükümeti rahatsız etmeyecek filmler gösteriliyordu. Televizyonun evlere hızla yayılmasıyla izleyicisi giderek azalan Güney Kore sineması bu dönemde ağır bir yenilgiye uğruyordu.

1980'li yıllara gelindiğinde sansürün etkisi azalmaya başladı. Küreselleşmenin de etkisiyle Avrupa'ya açılan Güney Kore sineması, *Mandala* (1981) isimli film ile Avrupa'da ilk ödülünü aldı. 1987'de yine sansürle boğuşan Güney Kore sineması, doksanlarda başlayan demokratikleşme süreci ve büyük şirketlerin desteğiyle yüksek bütçeli gişe filmleri çekmeye başladı. 44. Berlin Film Festivali'nde ödül alan JangSun-woo'nun *Passage To Buddha* (1993) ve 42. San Sebastian Film Festivali'nde Eleştirmen Ödülü alan Jeong Ji Young'un *Life And Death Of The Hollywood Kid* (1994) filmleriyle dünya sinemasında yerini yavaş yavaş alan Güney Kore sineması asıl patlamasını 2000 sonrasında yaşayacaktı.

2000 SONRASI GÜNEY KORE SİNEMASI

2000 sonrası Güney Kore sinemasına baktığımızda sansürün ortadan kalkması ve sanat alanında özgür ortamın yaratılmasıyla şiddet ve cinselliğin işleniş biçimi oldukça değişti. Kimi filmlerde cinsellik erotizmin sınırlarında dolaşırken sert şiddet tasvirleri Güney Kore sineması için normal bir hâl almaya başlamıştı. Yıllarca sansürle ve darbelerle boğuşan Güney Kore sineması, bu dönemde içinde bulunduğu özgür ortamı değerlendiriyor ve oldukça cüretkâr işlere imza atıyordu. Güney Kore, Kuzey Kore ayrılığı gibi toplumsal olaylar, kapitalizmin yol açtığı sorunlar da filmlerde işleniyor; intikam, aşk, suç ve suçluluk, aldatma gibi evrensel konulara da yer veriliyordu. Bunun yanında, şiddet ögesinin bu kadar sık kullanılmasının darbe dönemlerinde ortaya çıkan şiddetten kaynaklandığını ve intikam kavramının bu kadar sık irdelenmesinin yine darbe dönemlerinde üniversitelerde öldürülen gençlerin yarattığı travmadan dolayı olduğu fikrini getiriyor akıllara. Chan-wook Park bir röportajında da bu konuyla ilgili şöyle demişti:

“Öğrencilerle hükümet ve asker arasında hemen her gün çatışmalar oluyordu. O zaman polisler hep okulun içindeydi. Her gün taş atılıyor, eylem oluyordu. Polisler sopalarıyla vurmaya çalışıyordu ve göz yaşartıcı bomba atılıyordu. Bir yanda kendini yakıp intihar edenler, yüksek binalardan atlayanlar ve bir yanda da polis tarafından dövülüp kanlar içinde kalmış öğrenciler vardı. Bunlar normal şeylerdi hayatımızda. Benim de arkadaşlarımdan birçok kişi öldü ve polis tarafından dövüldü. Zorla asker olmuş olan arkadaş-

larımız da vardı. İşkence gören arkadaşlarımız vardı. Ben de ara sıra taş atıyordum. Onlar gibi olayların içinde çok sert bir şekilde bulanamadım, çünkü ben korkuyordum. Benim şiddete karşı duyduğum bir korku vardı. Olaylar içime çok derin işlemiş. 1980'lerin sonlarına doğru Kore demokratikleşmeye başladı. O dönemde kurban olan insanların sayesinde, onların kanı üzerinde özgürleşiyoruz. Onlara karşılık benim suçluluk duygum var. Oradaki hiçbir harekete katılıp ya da onlarla birlik olup hükümete karşı hiç savaşmadım ama şu anda çok rahat bir ortamda yaşıyorum. Ben o dönemlerde saklandım, kaçtım. Sadece onlara izleyici olarak kaldım. O tür duygular benim filmlerimdeki karakterlerde görülebilir ve o tür karakterleri yani suçluluk duygusu hisseden karakterleri ortaya çıkarmaya çalıştım.”

Auteur yönetmenlerin ağırlıkta olduğu, türlerin içi içe geçtiği bir yapıya sahip olan Güney Kore sinemasını türler üstü olarak adlandırmak yanlış olmayacaktır. Türlerin anlatı yapısını çözmüş Güney Koreli yönetmenler, salt tek bir türe bağlı kalmayıp onların yapısıyla oynayarak anlık türsel geçişler yapabilen başarılı bir sinema ortaya çıkarmışlardır.

2003 yılına gelindiğinde Güney Kore sinemasını dünya sahnesinde sarsılmaz bir yere taşıyacak olan Chan-wook Park'ın *Oldboy* filmi gösterildi. *Sympathy for Mr. Vengeance* (2002) filminden sonra çektiği ve intikam üçlemesinin ikinci filmi olan *Oldboy*, 2004 yılında Cannes Film Festivali'nde Jüri Büyük Ödülü'nü aldı. Uluslararası festivallerde 17 ödül kazandı. Çarpıcı senaryosu, sert şiddet sahneleri ve enteresan mizah anlayışıyla şimdiden bir klasik olan *Oldboy*, 2000 sonrası Güney Kore sinemasının en önemli örneklerinden biri olmayı başardı. İntikam üçlemesinin son filmi olan *Sympathy For Lady Vengeance* (2005) filmiyle seriyi tamamlayan Chan-wook Park, *I am a Cyborg But That's OK* (2006) isimli romantik komedi filmi ve bir rahibin vampire dönüşmesinden sonra inanç ve arzuları arasındaki ikilemi perdeye taşıdığı *Thirst* (2009) filmini çekti. *Thirst* filmiyle Cannes Film Festivali'nde Jüri Özel Ödülü aldı. *Stoker* (2013) isimli filmini Hollywood'da çekti. Tekrar ülkesini dönüş yaptığı *The Handmaiden* (2016) filmiyle eleştirmenlerden övgü dolu yorumlar aldı.

Sinemasını intikam, şiddet, suç, suçlu gibi kavramlar üzerine oturtan Chan-wook Park, filmlerinde asıl anlatmak istediği şeyin intikam değil, suçluluk duygusu olduğunu söyleyebiliriz. Chan-wook Park, *Oldboy*'da ve *Sympathy For Mr Vengeance*'da bunun olduğunu söylüyor:

“Tüm karakterler kendi hatalarından dolayı büyük bir suçluluk hissediyorlar. Bu duygu ile başa çıkabilmek için başkalarına şiddet uyguluyorlar.”

Oldukça estetik bir sinema anlayışına sahip olan yönetmen, filmleriyle Güney Kore'nin sosyolojik bir incelemesini de çıkarır. Karakterler arasındaki ilişkilerin sınıfsal ve kültürel boyuta taşındığını görürüz. Filmlerinde belirgin bir mizah duygusuna sahip yönetmen, mizahı hayatın içinde olduğu gibi en sert sahnelerin arkasına saklamayı başarabilmiştir. Onun filmlerinde mizah olayların içerisinde yer alır. *Sympathy for Lady Vengeance* filminde parmağını kesen kadının annesinin hüngür hüngür ağlarken bir anda kızının parmağını aramaya başlaması gibi. Chan-wook Park mizahı güldürmek için değil daha çok bir şok etkisi yaratmak için kullanır.

Kimi sinemasal yönleriyle Chan-wook Park'ı andıran Joon-ho Bong, ilk filmi *Barking Dog Never Bites* (2000) ile birçok festivale katıldıktan sonra ikinci filmi *Memories of Murder* (2003) filmiyle dünya çapında üne kavuştu. Polisiye türüne ait özellikler gösteren film, birçok Hollywood klişesini yerle bir etmiş, polisiye türünde farklı bir noktaya erişmişti. Gerçek bir hikâyeye dayanan *Memories of Murder*, San Sebastian Film Festivali'nde En İyi Genç Yönetmen, FIPRESCI, Gümüş Deniz Kabuğu ödüllerini aldı. Atmosfer oluşturmadaki başarısı, Güney Kore taşrasını anlatırkenki gerçekçiliği ve tıpkı *Oldboy*'da olduğu gibi hızlı duygusal geçişlerdeki başarısı ile öne çıkan film güçlü bir yönetmenin habercisiydi. *The Host* (2006) filmiyle bir canavarla mücadele eden ailenin hikâyesini anlatan yönetmen, oldukça politik bir alt metne sahip bir bilim kurgu filmine imza attı. ABD'nin kendi yarattığı teröre yine ABD'nin kendi silahıyla verdiği mücadeleyi anlatırken Güney Kore'deki ABD üstlerinin varlığı da eleştirdi. Sadece bilim kurgu türüne ait diyemeyeceğimiz *The Host*, izleyiciyi türler arası bir yolculuğa çıkarır. Korku, kara mizah, bilim kurgu, drama gibi öğeleri birbiri içine geçirmeyi başarmıştır.

Mother (2009), filmiyle bir cinayet hikâyesi üzerinden anne oğul ilişkisine odaklanan Joon-ho Bong, oldukça sıradan görünen hikâyeyi diğer filmlerinde olduğu gibi hızlı duygu değişimleri ve atmosfer yaratımındaki başarısı ile seyirci ve eleştirmenlerden takdir topladı. Bu filmde polisiye türünün anlatım olanaklarını kullanan Joon-ho Bong'un amacı polisiye hikâye anlatmaktan ziyade Güney Kore sinemasının sık sık sorguladığı suç, suçluluk, adalet gibi kavramları seyirciye tekrar sorgulatmaktı. Polisiye türünü amaç olarak değil, bu kavramların üstüne gidebileceği bir araç olarak kullandı.

Çok sayıda Hollywood oyuncusu ile çalıştığı *Snowpiercer* (2013) ile övgülere layık görülen Joon-ho Bong, bir Netflix filmi olan *Okja* (2017) ile genel olarak olumsuz eleştiriler almalarına rağmen merak uyandıran bir yönetmen olmaya devam eder. Chan-wook Park'ta olduğu gibi filmlerinde mizaha yer verir fakat ondan farklı olarak mizah gücünü karakterlerden

alır. Örnek vermek gerekirse; *Memories of Murder*'da Hollywood filmlerindeki polisleri özenen taşralı polisler ya da *Mother* filmindeki zekâ engelli çocuk gibi bizzat karakterler üzerinden mizah çıkarır.

Kim Ki-duk ise şiddetin ve mistisizmin iç içe geçtiği filmler ile seyircinin karşısına çıkar. Onun filmlerinde şiddet ve mistisizm birbirini asla dışlamaz. Kim Ki-duk'un *The Isle* (2000) filminde yoğun aşklar anlatılır ve içinde oldukça sert şiddet sahneleri barındırır. Karakterler birbirlerine aşklarını kanıtlamak için kendilerine işkence ederler fakat bunun içinden çok yoğun bir mistisizm çıkarmayı başarır. Aynı şekilde cinsellik de Kim Ki-duk sinemasında önemli bir yere sahiptir. Yine şiddetle birlikte ortaya çıkan cinsellik öğesi Kim Ki-duk'un mistik atmosferiyle birleşince tıpkı *Bad Guy* (2001) ve *The Isle* gibi meditatif filmler ortaya çıkmıştır. *3-Iron* (2004) gibi sessizliğin hüküm giydiği, adeta dil öncesi bir dönemin hayalini kuran filmleriyle Güney Kore sinemasında ayrı bir yere sahiptir Kim Ki-duk. Verdiği bir röportajda sinemasını şu şekilde tanımlar:

"Filmlerimde marjinal insanları konu ediniyorum. Ana akım filmlerin estetiğine karşı alternatif olmaya çalışıyorum."

"Filmlerime; özgün, gerçeküstü imgeler taşıyan ve şiirsel güzellikte olduğuna yönelik yorumlar yapıldı. Filmlerimi ben de genel olarak yarı-soyut olarak tanımlıyorum. Filmlerimde karanlık ile aydınlığı, üzüntü ile sevinci birbirine bağlarım. Çünkü bu zıtlıklar birbirinden bağımsız olduğunu sanmıyorum. Hayat felsefem de bu yöndedir."

2004 yılında çektiği *Samaritan Girl* ile Berlin Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü aldı. Aynı yıl çektiği *3-Iron* filmiyle yine Venedik Film Festivali'nde En İyi Yönetmen Ödülü'nü kucakladı. Bugüne kadar toplamda yirmi iki tane film çekmiş olan usta yönetmen, hâlâ aktif bir şekilde film çekmeye devam ediyor. Güney Kore sinemasının 2000 sonrası diğer önemli yönetmeni Ji-woon Kim'in yönettiği *A Bittersweet Life* (2005), *The Good the Bad the Weird* (2008), *I Saw the Devil* (2010) gibi filmlerde yine bu sinemanın önemli yapımları arasında yer alır. Ji-woon Kim de sık sık intikam kavramı üzerine düşündürülen şiddet dolu filmler çekti.

Güney Kore sineması son yıllarda elde ettiği başarılarla ülkemizde de gittikçe popüler hale gelirken başka ülkelerdeki sinemaları da etkisi altına almayı başarmış durumda. Ana akım filmler ile arthouse filmler arasında bir yere mevzilenmiş olan (Kim Ki-duk'u bir istisna olarak da görebiliriz.) Güney Kore sineması kendine has dokusu ve o topraklardan çıktığını belli eden atmosferiyle dünya sinemasındaki ayrıcalıklı yerini korumaya uzun yıllar devam edecek gibi.

"Sürekli konuşmak iletişim kurmak değildir."

Sil Baştan 2004

Ece Temelkuran

İyilik güzellik

Hayal etmekte inat etmek,
iyi kalmakta diretmek için...

Ben hep kendime çıkan bir yoksunum.
ün sabaha karşı kendimle konuştum.

Özdemir Asaf